Geliş Tarihi : 07.06.2020
Kabul Tarihi: 01.12.2020

Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi
Journal Of Modern Turkish History Studies
XX/41 (2020-Güz/*Autumn***), ss. 763-797.**

Araştırma Makalesi */ Research Article*

KOMÜNİZM, IRKÇILIK VE İRTİCA İLE MÜCADELE: MİLLİ TESANÜT BİRLİĞİ, KURULUŞU VE FAALİYETLERİ

Hakan UZUN*

Öz

Demokrat Parti iktidarı döneminde, Atatürk'ün manevi şahsına ve Türk inkılâbına yönelik yapılan saldırılar artmıştır. Malatya'da Ahmet Emin Yalman'a bir suikast düzenlenmesi ise hükümeti bu konuda daha sert önlemler almaya itmiş ve Başbakan Adnan Menderes, ülkede irtica, ırkçılık ve komünizm ile ortak mücadele yapılmasına yönelik çağrılarda bulunmuştur. Milli Tesanüt Birliği de bu çağrıların sonucunda ve İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nin öncülüğünde kurulmuştur. Bir konfederasyon olan Birlik, dönemin çok sayıda sivil toplum örgütünü bir araya getirmiş ve hepsinin ortak paydası Atatürk imgesi olmuştur. Sorunların çözümünde, toplumun aydınlatılmasını ve ekonomik kalkınmanın sağlanmasını bir zorunluluk olarak gören söz konuşu oluşum, amaçlarına ulaşmak için konferanslar ve radyo programları düzenlemiş, az sayıda broşür ve kitap yayımlamıştır.

Anahtar Kelimeler: *İrtica, Irkçılık, Komünizm, Milli Tesanüt Birliği, Sivil Toplum Örgütü, Demokrat Parti, Cumhuriyet Halk Partisi.*

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, (*hakanuzun@ankara.edu.tr*), (*Orcid: 0000-0001-5427-8268*).

NATIONAL SOLIDARITY ASSOCIATION TO DEAL WITH COMMUNISM, RACISM, AND REACTIONARYISM

Abstract

The attacks against the spiritual personality of Ataturk and the Turkish Revolution increased during the period of the Democrat Party rule. The assassination of Ahmet Emin Yalman in Malatya directed the government to take more severe measures in this regard,and Prime Minister Adnan Menderes called for the joint struggle with reactionaryism, racism, and communism in the country. Therefore, National Solidarism Community was established as a result of these calls and with the lead of İstanbul Journalists Community. The community which is a confederation gathered many non-governmental organizations together, and the common ground of them became Ataturk image. The group which perceived enlightenment of society and economic development as a necessity for the solution of problems held conferences, organized radio programs, and published a small number of brochures and books.

Keywords: *Reactionaryism, Racism, Communism, National Solidarity Association, Non-Government Organization, Democrat Party, Republican People's Party.*

Giriş

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Soğuk Savaş adı verilen ve 1991 yılına kadar devam eden, yeni bir dünya düzeni kurulmuştur. Yeni siyasi koşulların ortaya çıkardığı söz konusu iki kutuplu dünya, Türkiye'nin iç ve dış politikası üzerinde etkili olmuş ve Türkiye bu yeni güç dengesi içinde, Batı Bloğu yanında yer almak istemiştir. Savaş sonrasında Sovyetler'in, Türkiye'den hem toprak hem de savaşta ve barışta boğazlardan geçiş hakkı istemesi, Türkiye'nin Batı Bloğu'na yönelmesinde ve bu ülkelerin siyasal yapısını benimsemesinde hızlandırıcı bir etki yaratmıştır. Öte yandan Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) uzun yıllardır iktidarda bulunmasının ortaya çıkardığı yıpranmışlık ve İkinci Dünya Savaşı'nın olumsuz koşullarının neden olduğu ağır sorunlar da, ülke içinde gerçek ve iddialı bir muhalefete duyulan ihtiyacı arttırmıştır. Dolayısıyla bu koşullar altında, Türkiye'de çok partili siyasal yaşamın benimsenmesi bir zorunluluk olarak ortaya çıkmış ve 1946'da tek parti yönetiminden, çok partili siyasal yaşama geçilmiştir.[1]

1 Feroz Ahmad, *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)*, Türkçesi: Ahmet Fethi, 2. baskı, Hil Yay., İstanbul, 1996, s.23; Bernard Lewis, *Demokrasinin Türkiye Serüveni*, Çev.: Hamdi Aydoğan-Esra Ermet, Yapı Kredi Yay., İstanbul, 2003, s.10-11; Cemil Koçak, "Siyasal Tarih (1923-1950)", *Türkiye Tarihi 4, Çağdaş Türkiye 1908-1980*, Yayın Yönetmeni: Sina Akşin, 4. Baskı, Cem Yay., İstanbul, 1995, s.134-135; Eric Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, 3. Baskı, İletişim Yay., İstanbul, 1998, s.302-304; Sina Akşin, *Kısa Türkiye Tarihi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 2007, s.239-240.

Türk siyasi tarihinde yeni bir dönüm noktası oluşturan[2] bu konu Türkiye'nin kendi özgün koşulları ve CHP özelinde değerlendirildiğinde, Türkiye'yi 1923'ten 1950'ye kadar yöneten ve totaliter bir geçmişi olmayan CHP'nin, gerek sınırlı bir çoğulculuğa izin vermesi ve sivil toplumu tümüyle bastırmaya çalışmaması,[3] gerekse kendi içinde, kendi muhalifini barındıran bir tek parti olma özelliği taşıması nedeniyle, birçok partinin kuruluşunu sağlayacak olan farklı siyasi görüşlerin parti içinde yer almasına imkân tanıması[4] ve 1924 Anayasası'nın demokratik yapısı, 1946'da çok partili siyasal yaşama geçilmesini kolaylaştırmıştır.[5]

Çok partili siyasal yaşama geçilmesinin ardından, ilk olarak, 18 Temmuz 1945'te Sanayici Nuri Demirağ, Hüseyin Avni Ulaş ve Cevat Rıfat Atilhan tarafından Milli Kalkınma Partisi kurulmuştur.[6] Demokrat Parti (DP) ise 7 Ocak 1946'da siyaset sahnesindeki yerini almıştır.[7] 21 Temmuz 1946 yılında yapılan ilk seçimleri CHP kazanmıştır. Seçim sonuçlarına göre CHP 395, DP 64, bağımsızlar ise altı milletvekili çıkarmıştır.[8] Böylelikle iktidarını bir süre daha devam ettiren CHP, bu zaman içinde DP'nin çok eleştirdiği seçim kanununu değiştirmiştir.[9] 14 Mayıs 1950'de, yeni seçim yasasına göre yapılan seçimde DP 408 milletvekili, CHP 69 milletvekili, Millet Partisi 1 milletvekili, bağımsızlar 9 milletvekili çıkarmıştır.[10] Seçim sonuçlarının kesinleşmesinden sonra, Türkiye'de kimilerinin, "*Kansız İhtilal*" ya da "*Beyaz İhtilal*"[11] olarak nitelendirdiği bir iktidar değişimi yaşanmış ve CHP'nin 27 yıllık iktidarı sona ermiştir. Celal Bayar Türkiye'nin üçüncü Cumhurbaşkanı, Refik Koraltan TBMM Başkanı olarak seçilirken Adnan Menderes de hükümeti kurmuş ve Başbakan olmuştur. Ancak DP'nin kesintisiz on yıl süren iktidarı, 27 Mayıs 1960'da Silahlı Kuvvetlerin yönetime el koyması ile sona ermiştir.

2 Korkut Boratav, *Türkiye İktisat Tarihi 1908–1985*, 6. baskı, Gerçek Yay., İstanbul, 1998, s.73; Feroz Ahmad, *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*, Çev.: Sedat Cem Karadeli, 3. baskı, İstanbul Bilgi Üni. Yay., İstanbul, 2008, s.127.

3 Ergun Özbudun, *Çağdaş Türk Politikası*, Çev. Ali Resul Usul, 2. baskı, İstanbul, 2007, s.11.

4 Maurice Duverger, *Siyasi Partiler*, 4. Basım, Çev. Ergün Özbudun, Bilgi Yay., Ankara, 1993, s.358–362; Kemal H. Karpat, *Türkiye'de Siyasal Sistemin Evrimi*, Çev.: Esin Soğancılar, İmge Kitapevi, Ankara, 2007, s.81–83; Emre Kongar, *21. Yüzyılda Türkiye*, 11. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1998, s.144; Bülent Tanör, *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri*, 2. baskı, Yapı Kredi Yay., İstanbul, 1998, s.338; Özbudun, *age*, s.27.

5 Özbudun, *age*,s.11, 23, 27; Tanör, *a.g.e.*, s.338; Duverger, *a.g.e.*, s.358-362; Karpat, *a.g.e.*, s.81-83; Kongar, *a.g.e.*, s.144.

6 Hakkı Uyar, *Tek Parti Dönemi ve Cumhuriyet Halk Partisi*, 2. baskı, Boyut Kitapları, İstanbul, 1999, s.195-196; Şerafettin Turan, *Türk Devrim Tarihi*, 4. Kitap İkinci Bölüm, Bilgi Yay., Ankara, 1999, s.216; Ahmad, *Demokrasi Sürecinde...*, s.26.

7 Turan, *Türk Devrim...*, s.213-238.

8 Kemal H. Karpat,,*Türk Demokrasi Tarihi*, Afa Yayınları, İstanbul, 1996, s.143-144.

9 Cem Eroğul, *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*, 3. Baskı, İmge Yay., Ankara, 1998, s.80–82.

10 Mete Tunçay, "Siyasal Tarih (1950-1960)", *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980*, 4. Basım, Cem Yay., İstanbul, 1995, s.182; Eroğul, *a.g.e.*, s.84; Özbudun, *a.g.e.*, s.23

11 Tanör, *a.g.e.*, s.343.

Bu çalışmanın konusu, DP döneminde "*komünizm, ırkçılık ve irtica ile mücadele etmek*" amacıyla kurulan Milli Tesanüt Birliği adlı bir sivil toplum kuruluşu üzerinedir. Bu tür kuruluşlar, demokratik sistemlerde bireylerin partiler üstü örgütlenmesinin ve siyasal katılımının en önemli araçlarından birini teşkil etmektedir. Dolayısıyla Milli Tesanüt Birliği'nin, Türkiye'nin çok partili siyasal yaşama henüz adım attığı 1950'li yılların başında kurulmuş olması, konunun araştırılması açısından, aslında başlı başına bir gerekçe oluşturmuştur. Bununla beraber çalışma sırasında, derneğin hangi koşullar altında, nasıl ve neden kurulduğu, ne tür faaliyetler gerçekleştirdiği, hükümetle ya da muhalefetle nasıl bir ilişki kurduğu ve nasıl çalıştığı gibi soruların yanıtları da aranmıştır. Diğer yandan, Milli Tesanüt Birliği hakkında müstakil bir çalışmaya rastlanmamıştır. Genellikle satır aralarında söz edilen dernek hakkında ayrıntılı bilgi verilmediği gibi, geniş bir analiz de yapılmamıştır. Büyük oranda derneğin kurulduğu tarihsel süreç ele alınmıştır. Bu durum, konuyu ayrıca merak uyandırıcı ve aydınlatılmaya muhtaç bir hale getirmiştir. Çalışma sırasında karşılaşılan en büyük zorluk, kaynak sıkıntısı olmuştur. Arşivlerde konuyla ilgili bir belgeye ulaşılamazken az sayıdaki anılardan da fazla bilgi elde edilememiştir. Bundan dolayı, inceleme sırasında kullanılan en önemli malzeme, dönemin gazeteleri olmuştur. Ancak gazetelerde, Milli Tesanüt Birliği'nin kuruluş süreci ile ilgili haberlere rastlanmasına karşın, faaliyetleri hakkında fazla bilgiye ulaşılamamıştır. Bu durumun, hangi nedenlerden kaynaklandığı ise halen kesin olarak cevaplanmamış bir soru olarak durmaktadır. Çalışma iki bölümde ele alınmıştır. İlk bölümde, derneğin kurulmasına giden süreç anlatılarak tarihsel bir arka plan oluşturulmuş, ikinci bölümde de, Milli Tesanüt Birliği'nin kuruluşu ve faaliyetleri incelenmiştir.

1. Milli Tesanüt Birliği'nin Kurulması Öncesinde Yaşanan Olaylar

Türkiye'de çok partili siyasal yaşama geçilmesi sonrasında oluşan yeni koşullar, iktidarını devam ettirebilmek ve gerçek bir siyasi parti kimliğine sahip olabilmek için CHP kadrolarını parti politikalarını gözden geçirmek, diğer bir deyişle partiye yeni bir kimlik kazandırmak zorunda bırakmıştır. Bu bağlamda, CHP İkinci Dünya Savaşı'nın yarattığı olumsuz koşullardan etkilenen ve bundan rahatsızlık duyan halkı hoşnut edebilmek için yeni birtakım kararları hayata geçirmiş ve dini inanışlarla ilgili olarak da yeni bir siyasi tutum benimsemiştir. Bu konudaki ilk somut adımlar, partinin 1947 Olağan Kongresi'nde atılmıştır.[12]

12 Hakan Uzun, "İktidarını Sürdürmek İsteyen Bir Partinin Kimlik Arayışı: Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1947 Olağan Kurultayı", *Dokuz Eylül Üni. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C. XII, 25, Yıl 2012/Güz, 2013, s.133; CHP'nin dini inanışlarla ilgili olarak seçim propagandaları temelinde de yeni bir siyasi tutum benimsenmesine yönelik olarak bkz.: Kadri Unat, *Durmayalım Düşeriz! İktidardan Muhalefete CHP'nin Seçim Propagandaları*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2016, s.254-257.

CHP iktidarının son yıllarında, devlet denetiminde din eğitimi vermek amacıyla ilkokul ders programlarına din dersleri konmuş,[13] imam-hatip kursları düzenlenmiş,[14] 7 Ocak 1949'da, İlahiyat Fakültesi açılmıştır.[15] CHP'nin muhafazakâr kesimin baskısına cevap niteliğindeki bir başka uygulaması da, "*Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılmasına İlişkin Kanunun*" birinci maddesinin 1 Mart 1950'de değiştirilmesi ve bu yasaya dayanılarak hazırlanan kararnameyle 19 türbenin açılması olmuştur.[16] Kuşkusuz, CHP'nin toplumun dini inanışlarına yönelik gerçekleştirdiği yeni düzenlemelerde, halkın ihtiyaçlarının karşılanmasını temel aldığı düşünülebilir. Ancak, CHP'de, 1950 yılında girilecek seçimlere yönelik bir hesabın yapılmış olabileceği de göz ardı edilmemelidir. Bununla beraber, SSCB ile yaşanan sorunlardan kaynaklı olarak, komünizmin ülke için bir tehdit unsuru olarak görülmesi, 1945 sonrasında hem CHP'yi hem de DP'yi dinden yararlanmak düşüncesine itmiştir. Dolayısıyla her iki partinin, dini yaşama yönelik düzenlemelerinde, bu inanışlarının da payının olduğu söylenebilir.[17]

CHP'nin söz edilen uygulamalarına paralel olarak, ülkede dini inanışın, bireylerin günlük yaşamına etkisinde gözle görülür bir canlanma olmuştur. Hükümet döviz vermemesine karşın 1950'de hacca gidenlerin sayısı dokuz bine ulaşmış, tarikatlar yeniden etkili olmaya başlamış ve dini yayınlar artmıştır.[18]

13 Karpat, *Türk Demokrasi*…, s.229–232; Bernard Lewıs, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, Çev.: Metin Kıratlı, 2. Baskı, AKDTYK Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1984, s.413; Doğan Duman, *Demokrasi Sürecinde Türkiye'de İslamcılık*, Dokuz Eylül Yay., 2. Baskı, İzmir, 1999, s.27.

14 Karpat, *Türk Demokrasi*…, s.229-232.

15 Fakültenin kuruluşunda, laik zihniyetin ve modern bilimsel düşüncenin egemen olması öngörülmüştür. Kuruluş yasasının gerekçesinde bu durum şöyle belirtilmiştir: "*Din meselelerinin sağlam ve ilmi esaslara göre incelenmesini mümkün kılmak, mesleki bilgisi kuvvetli ve düşünüşünde ihatalı din adamlarının yetişebilmesi için lüzumlu şartları sağlamak maksadıyla memleketimizde de garptaki örneklerine benzer bir İlahiyat Fakültesinin kurulması...*" İsmet Parmaksızoğlu, *Türkiye'de Din Eğitimi*, MEB Yay., Ankara, 1966, s.28–29; Fakültenin açılış amacı, halkın bu konudaki isteklerinin göz önünde bulundurulması olarak açıklanmıştır. Dönemin Milli Eğitim Bakanı olan Tahsin Banguoğlu'nun bu konudaki sözleri şöyledir: "*İlahiyat Fakültesi kurulması arzusu, memleketçe muhtelif parti gruplarınca izhar edilmiş, yüksek heyetinizce benimsenmiş bir fikirdir. Bu arzuya uyarak ilk defa Ankara Üniversitemiz bir İlahiyat Fakültesi açmak kararı almıştır*" Parmaksızoğlu, *a.g.e.*, s.28–29.

16 Tarık Zafer Tunaya, *İslamcılık Akımı*, Simavi Yay., b.y.y., 1991, s.202.

17 Duman, *a.g.e.*, s.27, 30; Bayram Koca, "Ellili Yıllarda Merkez Sağ: Demokrat Parti'nin Özgürlük ile İstismar Arasındaki Dinî Politikaları", *Türkiye'nin 1950'li Yılları*, Haz.: Mete Kaan Kaynar, İletişim Yay., İstanbul, 2015, s.295.

18 Lewıs, *Modern Türkiye'nin*…, s.414-417; dönemin dini basınına, Nur Cemaatinin yayınları, Selâmet, Sebilürreşat, Büyük Doğu, Serdengeçti, Hür Adam, Fetih, İslâm gibi dergiler örnek olarak verilebilir. Aslında Nur Cemaatinin yayınları, Sebilürreşat, Büyük Doğu, Selâmet gibi dergilerin ilk olarak yayınlanması, 1950 yılından öncesine gitmekle birlikte, adı geçen bütün dergiler DP döneminde isteklerini daha rahat ve açık bir şekilde dile getirmeye başlamışlar, bu dergilerin bazı yazarları ise Atatürk'e hakaretler ederek, yapılan inkılapları sert bir şekilde eleştirip, bir din devleti kurulması yolundaki bir takım düşünceleri dile getirmekten çekinmemişlerdir. Bu konuda bkz.: Necdet Subaşı, "1960 Öncesi İslâmi Neşriyat: Sindirilme, Tahayyül, ve Tefekkür", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, İslamcılık*,

Ancak bastırılmış inkılâp aleyhtarı düşünce ve akımlar da ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine CHP, 1949'da Ceza Kanunu'nun 163. maddesini yeniden düzenlemiş ve yapılan değişiklikle dine dayalı devlet kurmaya yönelik propaganda yapmak ya da örgüt oluşturmak suç olarak kabul edilmiştir.[19] Bu arada, 14 Mayıs 1950 seçimlerinden kısa bir süre önce, 9 Nisan 1950'de Millet Partisi'nin onursal başkanı olan Fevzi Çakmak'ın cenaze töreninde yaşananlar, adeta gelecekte yaşanacakların habercisi niteliğinde olmuştur.[20]

Öte yandan, Türk halkının yaşamında İslam inancının oldukça belirleyici ve etkili bir yere sahip olduğunun bilincinde olan DP, icraatında ve söylemlerinde buna göre bir yol izlemiştir. Bu konuda CHP'den daha becerikli olan[21] DP'nin, ilk hükümetini kuran Menderes, 22 Mayıs'ta Mecliste okuduğu hükümet programında "*...millete mal olmuş inkılâpların mahfuz tutulacağı...*"[22] yönündeki sözleriyle, partisinin inkılâba bakış açısını yansıttığı gibi, toplumun dini inanışları konusunda nasıl bir siyaset izleyeceklerinin de ilk işaretini vermiştir. Çünkü bu sözler, hükümetin halk tarafından benimsenmemiş olduğuna inandığı inkılâpları yeniden düzenleyeceği anlamına gelmektedir. Nitekim DP, henüz iktidarının ikinci ayında, ezanın Türkçe dışında herhangi bir dilde okunmasını yasaklayan ceza kanununun ilgili maddesini değiştirmiştir.[23] CHP'nin 1947'den itibaren laiklik konusunda benimsediği yumuşama sürecini devam ettirmekte kararlı olan DP, bununla da yetinmemiştir. 5 Temmuz 1950'de radyoda dini program yapma yasağı kaldırılarak 8 Temmuz 1950 akşamından itibaren cuma, pazartesi ve çarşamba akşamları 10 dakika Kuran-ı Kerim okunmaya başlanmış ve 21 Ekim 1950'de okullarda din dersleri zorunlu hale getirilmiştir. DP'nin bu tutumu ilerleyen yıllarda artarak devam ederken[24] ülkedeki dini yayın sayısı önemli bir orana yükselmiştir.[25]

C.6, İletişim Yay., İstanbul, 2004, s.217-235; Tunaya, *a.g.e.*, s.219; Çağlar Kırçak, *Türkiye'de Gericilik 1950-1990*, İmge Kitabevi, Ankara, 1993, s.59; Orhan Koloğlu, *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, Pozitif Yay., İstanbul, 2006, s.131; Alpay Kabacalı, *Türk Basınında Demokrasi*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1994, s.234.

19 Duman, *a.g.e.*, s.33.

20 Ahmet Emin Yalman, *Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim 1922-1971*, Yayına Haz.: Erol Şadi Erdinç, C.2, 2. Baskı, Pera Turizm ve Ticaret A.Ş., İstanbul, 1997, s.1517-1517; Cihat Baban, *Politika Galerisi: Büstler ve Portreler*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1970, s.125; bu konuda ayrıca bkz.: Rahmi Akbaş, *Mareşal Fevzi Çakmak 1876-1950*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2008, s.409-416.

21 Gökhan Atılgan, "1950-1960 Tarımsal Kapitalizmin Sancağı Altında", *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Siyasal Hayat*, Yordam Kitap, İstanbul, 2015, s.423.

22 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetler-Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri*, Haz.: İrfan Neziroğlu-Tuncer Yılmaz, C. 2, TBMM Basımevi, Ankara, 2013, s.757.

23 Türkiye'de ezan 1932'ye kadar Arapça okunmuştur. Aynı yıl dönemin en ünlü hafızlarından bir kurul, ezanın Türkçeye çevirisini yapmış ve nasıl okunacağını saptamıştır. Çıkarılan yasa ile de ezanın Türkçeden başka bir dille okunması yasaklanmıştır. 30 Ocak 1931'de de Ayasofya minarelerinden ilk kez Türkçe olarak okunnuştur. Lewıs, *Modern Türkiye'nin…*, s.411; Mustafa Albayrak, *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Phonenix Yay., Ankara, 2004, s.226.

24 Duman, *a.g.e.*, s.39; Atılgan, *a.g.m.*, s.424; Kongar, *a.g.e.*, 150-151.

25 Koca, *a.g.m.*, s.304.

DP'nin yaptığı bu tür düzenlemeler elbette toplumun muhafazakâr kesimi tarafından olumlu karşılanmıştır. Ancak yeni düzenlemelerden cesaret alan bazı kesimlerin, inkılâp karşıtı olarak değerlendirilebilecek birtakım istekleri de gündeme gelmeye başlamıştır. Örneğin Konya'nın Kadınhanı DP ilçe kongresinde "*Kadınlar çarşafa*" diye sloganlar atılmış, kimi delegeler, Konya milletvekili olan iki kişinin seçimlerden önce kendilerine vaatlerde bulunduğunu belirterek "*fes, sarık ve Arap harflerinin*" yeniden kullanılmasını istemişlerdir. DP'nin Nisan 1951'deki Aydın İl Kongresi'nde, devletin dini İslam maddesinin Anayasaya yeniden konulması, kadınların çalıştırılmaması ve kızların ilköğretimden sonra okutulmaması gibi istekler dile getirilmiş, daha da ilginci DP Afyon Milletvekili Kemal Özçoban, bu isteklerin yerine getirileceğini söylemiştir. 1952'de yapılan Çorum ve Ankara İl Kongreleri'nde de benzer isteklerde bulunulmuş, dahası Çorum'daki istekler kongre tarafından kabul edilmiştir.[26] Böylelikle, ülkede irticai düşünce ve faaliyetler açıktan açığa yoğunluk kazanırken Ticaniler[27] gibi bazı radikal gruplar, Atatürk'ün manevi şahsına ve heykellerine yönelik saldırılarda bulunmaya başlamışlardır.[28]

DP bir süre sonra Atatürk'e, inkılâplara ve özellikle laik sisteme yönelik saldırılar karşısındaki tavrını değiştirmiştir. Ticaniler ve liderleri Kemal Pilavoğlu tutuklanmış, 25 Temmuz 1951'de Atatürk'ü Koruma Kanunu kabul edilmiştir. Bu tür olaylara karşı tepkiler ve önlemler sadece hükümet düzeyinde kalmamış, Atatürk inkılâplarını korumak, muhafaza etmek ve zarar vermeye çalışanları teşhir etmek amacıyla partilerüstü dernekler de kurulmuştur. Şubat 1952'de kurulan ve 26 yerde faaliyete geçen "*Türk Devrim Ocakları*" bunlardan biri olmuştur. Derneğin kurucu üyeleri arasında, DP'den Milli Eğitim Bakanlığı da yapmış olan İzmir Milletvekili Avni Başman, Milletvekili Fethi Çelikbaş, CHP'de bakanlık yapmış Tahsin Bekir Balta, Millet Partisi'nden, partinin önceki Genel Başkanı Hikmet Bayur, Vasfi Raşid Seviğ'in yanı sıra Behçet Kemal Çağlar, Prof. Dr. Macit Gökberk ve Dr. Derviş Manizade gibi her partiden ve bağımsız isimler yer almıştır.[29]

22 Kasım 1952'de Vatan gazetesi başyazarı Ahmet Emin Yalman'a karşı Malatya'da düzenlenen silahlı saldırının ülkede yarattığı infial ise irticaya karşı hem toplumsal hem de hükümet düzeyinde tepkileri daha da arttırmış, toplumdaki örgütlenmeler yaygınlık kazanırken DP de, daha sert önlemler almaya başlamıştır.[30] Saldırının mağduru Ahmet Emin Yalman'ın deyimiyle

26 Duman, *a.g.e.*, s.41.

27 Tarikat, 1216 yılında Ahmet Teycan tarafından kurulmuştur. Kurucusunun adına izafeten adına Ticani denilmiştir. Türkiye'ye 1930'da girmiş ve liderleri, Kemal Pilavoğlu olmuştur. Tunaya, *a.g.e.*, s.202-203.

28 Turan, *a.g.e.*, s.52-53; *Vatan* 10-11 Mart 1951; ayrıca bkz.: Hakan Uzun, "1951 Yılında, Kırşehir'de Atatürk Büstüne Yapılan Saldırı ve Tepkiler", *CTAD, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Yıl 4, 8, 203, 2008.

29 *Cumhuriyet*, 28.02.1952.

30 Suikast hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Selma Çetinkaya, "Ahmet Emin Yalman Suikastı ve Etkileri", *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 02 (01) 2016.

suikast, ortaya "*hayırlı bir netice*" çıkarmış ve ülkede gericiliğe karşı önlem almak ve bir araya gelip mücadele etmek için elverişli bir ortam yaratmıştır.[31]

Suikastın soruşturulması sırasında, zanlıların ifadelerinden, saldırının gerçekleşmesinde Necip Fazıl Kısakürek'in Büyük Doğu Dergisi'nin tahriklerinin olduğunun anlaşılması üzerine, söz konusu dergi ve yine bu olaydan sorumlu tutulan İslam Demokrat Partisi kapatılmıştır. Ayrıca DP Samsun Milletvekili Hasan Fehmi Ustaoğlu, yerel bir gazetedeki laikliğe ve inkılâplara saldıran yazıları nedeniyle partiden ihraç edilmiştir.[32]

Hükümetin yaptıkları sadece bunlarla sınırlı kalmamış, Başbakan Adnan Menderes, irticayla mücadelesinde güçlü bir kamuoyu desteği sağlayarak hükümetin elini daha da güçlendirmek amacıyla geniş bir uzlaşı zemini yaratmak istemiştir. Bu nedenle, toplumun her kesimini kucaklayan ve mücadeleye davet eden bir yöntem izlemiştir. Basın, muhalefet partileri ve gençliğe yönelik işbirliği ve destek çağrılarında bulunmuştur. Nitekim Menderes, Ankara'da düzenlediği basın toplantısında bir yandan hükümetle basın arasındaki ilişkileri düzeltmeye çalışırken diğer yandan muhalefete seslenmiş, hatta İzmir'de yaptığı konuşmada CHP'yi doğrudan hükümetle birlikte çalışmaya davet etmiştir. CHP Genel Başkanı ve ana muhalefet lideri İsmet İnönü, bu çağrıya kayıtsız kalmamış ve olumlu yanıt vermiştir.[33] İnönü, 16 Şubat 1953 tarihinde gerçekleşen bütçe görüşmeleri sırasında yaptığı konuşmasında, hükümetin destek talebine yine olumlu yaklaşarak iktidarla sağlanan uyumun başarılı sonuçlar vereceğine işaret etmiş, ülkede gericiliğe karşı yürütülen mücadeleyi doğru bulduğunu ve hükümete her türlü desteği vereceklerini açıkça dile getirmiştir.[34]

Menderes, 8 Ocak 1953'te İstanbul Üniversitesi'nde öğrencilere hitaben yaptığı konuşmada, "*Atatürk gençliğe cumhuriyeti emanet etmiştir*" diyerek, Atatürk'e ve Gençliğe Hitabesi'ne vurgu yaptıktan sonra, hükümetin irticayla mücadeledeki kararlılığını kesin bir dille ifade etmiş ve üniversite gençliğinin desteğini sağlamaya çalışmıştır.[35]

31 Yalman, *a.g.e.*, s.1618; Metin Toker, *Demokrasimizin İsmet Paşa'lı Yılları 1944-1973, DP'nin Altın Yılları 1950-1954*, Bilgi Yay., Ankara, 1990, s.208, 212 vd.

32 Eroğul, *a.g.e.*, s.131; Duman, *a.g.e.*, s.42-45; Koca, *a.g.m.*, s.307-308; Feroz Ahmad-Bedia Turgay Ahmad, *Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945-1971*, Bilgi Yay., Ankara, 1976, s.104.

33 Ahmad-Ahmad, *a.g.e.*, s.105.

34 İnönü'nün konu hakkındaki sözleri şu şekildedir: "*…Partiler arasındaki münasebetlerin medeni olmasından yalnız hal için değil, gelecek için de tam bir huzuru sağlayan neticeler alacağımız muhakkaktır. İç politikada inkılâplar ve büyük ıslahatla meydana gelen, yeni cemiyet ve hayat tarzımızın, müdafaası için girişilen mücadeleyi doğru ve lüzumlu buluyoruz. Cumhuriyetimize temel olan telakkilerin medeni cemiyetimiz için, hayati ehemmiyeti vardır. Vatanımızın bütünlüğünü ve devletimizin medenî hüviyetini temin için milletimizin aziz nesilleri, sayısız seferlerde ve en son İstiklal Harbi'nde ve ondan sonraki uzun devrelerde, hesapsız canlar ve emekler harcamışlardır. Türlü nikaplar altında gizlenecek gericilik rejimini, vatandaşları ayırıcı ve vatanın bütünlüğüne kasteden parçalayıcı cereyanları, muvaffak etmeye çalışmak, dini siyasete alet etmeye mani olmak hükümetin vazifesidir. Bu yoldaki çalışmalarında, hükümeti desteklemek borcumuzdur…*" *Milliyet*, 17.02.1953.

35 Başbakan Menderes gençliğe hitaben şunları söylemiştir: "*…Mürteciden, siyasi mürteciden, birtakım batılı içtimaî zehapların esiri olmuş zümrelerden veya komünistlerden hulasa nereden*

Adnan Menderes çağrılarına, Gaziantep'te yaptığı konuşmada da devam etmiş ve demokrasi düşmanı olarak nitelendirdiği siyasal irtica, dini irtica, milliyetçi irtica ve komünizmle savaşmak için yine muhalefetin desteğini istemiştir.[36]Ardından hükümet irticai faaliyetlerin önlenmesi için bir adım daha atarak Milliyetçiler Derneği'ni[37] kapatmış ve derneğin başkanı DP Isparta Milletvekili Sadi Bilgiç ile dernek yönetiminde bulunan DP Isparta Milletvekili Tahsin Tola partiden ihraç edilmişlerdir. Ama hepsinden önemlisi hükümetin bu faaliyetleri, irticayla mücadele konusunda aydınlar, basın, muhalefet partileri ve iktidar arasında bir uzlaşmaya yol açmıştır.[38]

Öte yandan, her dönem baskı altında tutulan sol akımlar, DP döneminde de, baskıya maruz kalmıştır. Ancak 1945'ten sonra sola yönelik bu baskının temelinde, önceki dönemlerden farklı olarak, İkinci Dünya Savaşı sonrasında, dünyanın ve Türkiye'nin değişen dengelerinin etkisi yadsınamaz. Nitekim dünyada Soğuk Savaş Dönemi olarak nitelendirilen yeni bir dönemin başlaması, Türkiye'ye karşı politika değişikliğine giden SSCB'nin yarattığı tehdit algısı ve Türkiye'nin NATO'ya girmek için ABD ile iyi ilişkiler geliştirmek zorunda olunduğuna inanması, ülkede sola bakış açısında belirleyici olmuştur.

Bununla beraber, DP'nin 29 Mayıs 1950'de TBMM'ye sunduğu hükümet programında, sol akımları ülkedeki her kötülüğün kaynağı olarak tarif etmesi ve ülkedeki ırkçılık ve irticanın, sol tarafından kullanıldığına yönelik bir düşünceyi benimsemesi, sol üzerinde önceki dönemlere kıyasla daha fazla baskı oluşturulmasının bir diğer nedeni olmuştur.[39] DP döneminde, komünizmle ilgili suçları düzenleyen yasaların içeriği sürekli olarak daha da sertleştirilirken Ekim 1951'de, gizli faaliyet sürdüren Türkiye Komünist Partisi'ne karşı çok kapsamlı bir tutuklama yapılmış ve bu olaydan sonra da, sol düşünce ve hareketler içinde yer alanlara yönelik takibatlar ve tutuklamalar aralıksız devam etmiştir.[40] Hatta

gelirse gelsin ne neviden olursa olsun, taassubu hürriyetlerimize tecavüzü hürriyetlerimize baskı yapma gayretlerini hükümet olarak kanunla azimle derhal karşılamak ve önlemek için hazırız…" *Zafer*, 09.01.1953.

36 *Milliyet*, 18.01.1953.

37 1951 tarihinde kurulan Milliyetçiler Derneği, kendi deyimleriyle "*Allah, Vatan, Tarih, Anane, Sanat, Aile, Ahlâk, Hürriyet ve Millî Mukaddesat esaslarına dayanan Türk milliyetçiliğini işlemek, Türk milletini meydana getiren unsurları muhafaza etmek ve bütün milliyetçileri teşkilatlandırmak…*" amacıyla kurulmuştur. Murat Kılıç, *Allah, Vatan, Soy, Millî Mukaddesat, Türk Milliyetçiler Derneği (1951-1953)*, İletişim Yay., İstanbul, 2016.

38 Toker, *a.g.e.*, s.228-229; Eroğul, *a.g.e.*, s.131-132; Duman, *a.g.e.*, s.42-45; Koca, *a.g.m.*, s.307-308; *Milliyet*, 23.01.1953.

39 DP'nin bu konudaki düşüncesi şu şekildedir: "*…millete mal olmuş inkılâplarımızın korunmasından bahsetmiştik. Bu konuda bilhassa üzerinde duracağımız mesele memleketi içinden yıkıcı aşırı sol cereyanları kökünden temizlemek için icabeden kanuni tedbirleri almaktır. İrticai ve ırkçılık gibi ayırıcı cereyanları vasıta olarak kullanan ve çok defa kendisini bu maskeler altında gizleyen aşırı solcu hareketlere karşı gereken bütün kanuni tedbirleri almakta asla tereddüt etmeyeceğiz. Biz bugünün şartları içinde aşırı sol cereyanları fikir ve vicdan hürriyeti mevzuunda mütalâa etmek gafletinde bulunmayacağız...*" Atılgan, *a.g.m.*, s.468 vd.; ayrıca bkz.: *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetler-Programları…*, s.759; Koca, *a.g.m.*, s.295.

40 Koca, *a.g.m.*, s.304, 306.

DP döneminde, komünizm ve etnik kimlik propagandalarına yönelik yayın yasakları, irticai propaganda yayın yasaklama kararlarından fazla olmuştur.[41]

2. Milli Tesanüt Birliği'nin Kurulması ve Çalışmaları

2.a. Birliğin Kurulması

Dini yaşamda serbestlik getiren tüm uygulamalarına karşın, CHP ve DP laiklikten hiç vazgeçmemiştir. Hatta Atatürk'ün manevi şahsına ve inkılâplara saldıranlar karşısında ödün vermeyerek gerektiğinde sert tedbirler alıp, iş birliğine gitmekten de çekinmemişlerdir. Ahmet Emin Yalman'a karşı Malatya'da düzenlenen suikast girişiminden sonra hükümetin, irtica ve ırkçılığa karşı mücadele edilmesi gerektiği yolundaki açıklamaları ve bu konuda attığı somut adımlar, sadece muhalefet partileri tarafından desteklenmekle kalmamış, toplumun çok sayıda örgütlü kesimini de harekete geçirmiştir. Özellikle basın, DP'nin muhalefette olduğu yıllarda, DP ile yaşadığı dayanışmayı anımsatan balayı günlerini yeniden yaşamaya başlamış ve hükümetle dayanışma içine girmiştir.

İktidar ve muhalefetin ilişkilerinin sertliğini kaybettiği bir ortamda irticayı, ırkçılığı ve komünizmi önlemek için ortak hareket etmek ve milli bir dayanışma gerçekleştirmek amacıyla, İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nin öncülüğünde, 11 Şubat 1953 tarihinde, Gazeteciler Cemiyeti'nde bir toplantı yapılmıştır. Toplantı sonucunda, ilk hazırlıkları yapmak üzere geçici bir heyet seçilmiştir. Heyet, kurulacak olan Milli Tesanüt Cephesi'nin (Birliği)[42] genel komitesine temsilci seçmek üzere gazete sahipleri ve başyazarlarını bir toplantıya çağırmış, ayrıca genel komitenin 16 Şubat'ta yapacağı toplantıya katılmaları için bazı sivil toplum örgütleri ile üniversitelerden temsilciler davet edilmesine karar vermiştir.[43]

Aydın kesimin, gericiliğe karşı halkı sürekli olarak bilgilendirmek ve önlemler almak amacıyla,[44] birlik oluşturmaya yönelik attığı bu adım, ülkede

41 Mustafa Yılmaz-Yasemin Doğaner, *Cumhuriyet Döneminde Sansür (1923-1973)*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2007, s.84-85.

42 Başlangıçta kendilerini "*Cephe*" olarak adlandırmış, sonrasında ise "*Birlik*" adının kullanılacağı kararını vermişlerdir. Çalışmada da, buna dikkat edilmiş ve her iki tabir de yerinde kullanılmıştır.

43 Çağrılması düşünülen sivil toplum örgütleri ile üniversitelerden temsilciler şunlardır: İstanbul Üniversitesi ve Teknik Üniversitesi Rektörlükleri, İstanbul Barosu, Etıbba Odası, Ticaret Odası, Sanayi Odası, Tüccar Derneği, Türk Kadınlar Birliği, Türk Mimarlar Birliği, Yüksek Mühendisler Birliği, Milli Türk Talebe Federasyonu, Milli Türk Talebe Birliği, Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu Müdürlüğü temsilcileri, Güzel Sanatlar Akademisi Müdürlüğü temsilcileri, Türk Devrim Ocakları, İstanbul İşçi Sendikaları Birliği temsilcisi, İstanbul Gazeteciler Sendikası, Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti ve Atatürk Derneği. *Milliyet*, 12.02.1953; *Ulus*, 12.02.1953.

44 Yalman, *a.g.e.*, s.1626.

ilgiyle karşılanmıştır.[45] Basına, "*İrticaa karşı birleşme*",[46] "*İrtica ile topyekûn mücadele*", "*Memleket aydınları Milli tesanüt cephesini kurmaya çalışıyorlar*"[47] "*İrtica ve ırkçılıkla mücadele için bir millî tesanüt cephesi kuruluyor*"[48] başlıklarıyla yansıyan bu olay, dönemin DP yanlısı gazetecilerinden, Zafer gazetesi yazarı Mümtaz Faik Fenik tarafından açıkça desteklenmiştir. Fenik köşesinde, bir milli tesanüt cephesi meydana getirmek için basının oynadığı rol üzerinde durmuş ve basının dördüncü kuvvet olarak görevini yerine getirmeye çalıştığına işaret ederek irtica ve ırkçılıkla mücadelede milletçe birlik olmanın önemini vurgulamıştır.[49] Milli Türk Talebe Birliği de bir genelge yayımlayarak irticaya karşı birlik oluşturulması düşüncesini haklı bulduğunu ve memnuniyetle karşıladığını belirtmiştir. Ayrıca bu konuda hükümeti ve muhalefeti teşvik ederek oluşacak birliğe destek vereceğini ve üzerine düşen her türlü görevi yapmaya hazır olduğunu söylemiştir.[50] Ahmet Emin Yalman ise bu girişimin, Millet Partisi hariç olmak üzere, diğer bütün siyasi partiler tarafından sempatiyle karşılandığını iddia etmiştir.[51]

Milli Tesanüt Cephesi üyeleri, ilk toplantılarını 16 Şubat 1953 tarihinde, Gazeteciler Cemiyeti toplantı salonunda, saat 11.30'da gerçekleştirmişlerdir. İstanbul şehri gazetecilerinden geniş bir katılımın olduğu ve Ulus gazetesi başyazarı Hüseyin Cahit Yalçın'ın başkanlık ettiği toplantı sırasında, bu cephenin kurulmasında öncü olan Dünya gazetesi başyazarı Falih Rıfkı Atay, Vatan gazetesi başyazarı Ahmet Emin Yalman ile Milliyet gazetesi sahibi ve başyazarı Ali Naci Karacan geniş açıklamalarda bulunmuşlardır.[52]

Toplantıda ilk olarak irtica, ırkçılık, aşırı ve sol temayüllere karşı mücadeleye geçmek amacıyla oluşturulan Milli Tesanüt Cephesi'nin nasıl bir yol izleyeceği, ne şekilde çalışacağı, ilkelerinin neler olacağı konuşulmuştur.

45 Toker, *a.g.e.*, s.230.
46 *Milliyet*, 12.02.1953.
47 *Milliyet*, 15.02.1953.
48 *Zafer*, 12.02.1953.
49 Mümtaz Faik Fenik, "Bir Millî Tesanüt Cephesi ", *Zafer*, 13.02.1953.
50 MTTB'nin yayımladığı genelge şu şekildedir: "*Son hadiselerin bir büyük iç tehlike karşısında olduğumuzu gösteren inkişafları ve bunlara ait bazı vesikaların bulunması üzerine, Milli Türk Talebe Birliği, hükümetimizin, milli birliğin kurulması yolunda gösterdiği azimli siyaset ve anlayışta muvaffak olması için milletimizin bir bütün halini alması mülahazasıyla, Türk gençliği adına aşağıdaki hususların ehemmiyetle ele alınmasını arzular:*
1- Vatan bütünlüğü ve irtica tehlikesi karşısında bir cephe kurulmalıdır;
2- Birliğimiz Türk gençliği adına, partili ve partisiz Türk gazetelerinin bir tek cephe halinde hareket etmelerini takdirle karşılar;
3- İki büyük siyasi partinin bu mevzuda, her türlü ihtilaflarını unutarak birleşmelerinin memnuniyet ile karşılarken bu mücadeleye bütün siyasi partilerin de katılmalarını temenni ederiz;
4- Birliğimiz kendi sahası içinde ve gençlik arasında bu cephenin tahakkuku yolunda her türlü faaliyetleri, beyanname ve konferansları ile yer alacaktır;
5- Milli Türk Talebe Birliği Türk yüksek tahsil gençliğinin bir temsilcisi olarak her an bu cephenin hizmetinde ve emrindedir." *Milliyet*, 15.02.1953; *Zafer*, 15.02.1953; Yalman, *a.g.e.*, s.1626.
51 Yalman, *a.g.e.*, s.1626; gazeteci Metin Toker de anılarında, Millet Partisi'nin, DP'nin irticanın üzerine gitmesini istismar etmeye çalıştığını söylemiştir. Toker, *a.g.e.*, s.232.
52 *Milliyet*, 17.02.1953; *Zafer*, 17.02.1953.

Ardından Cephenin, Gazeteciler Cemiyeti ile doğrudan bir ilgisinin bulunmadığına, bunun siyasi bir organ olmadığına yönelik açıklamalarda bulunulmuş ve Gazeteciler Sendikası ile Gazeteciler Cemiyeti'nin de Milli Tesanüt Cephesi'ne ancak diğer teşekküller gibi, delegelerle katılabileceği belirtilmiştir. Bunlara ek olarak, gizli oyla Milli Tesanüt Cephesi Temsil Heyeti seçilmiş ve dönemin önde gelen gazetecilerinden Hüseyin Cahit Yalçın, Falih Rıfkı Atay, Ahmet Emin Yalman, Ali Naci Karacan ve Mümtaz Faik Fenik'ten oluşan beş kişilik geçici bir heyet oluşturulmuştur.[53]

Heyet, aynı gün saat 17.00'da İstanbul şehrinde bulunan çeşitli cemiyetlerden davet edilen kişilerle de bir toplantı yapmıştır. Bu toplantıya, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Barosu, Ticaret Odası, Sanayi Odası, Tüccar Derneği, Muallimler Birliği, Muallimler Cemiyeti, Türk Kadınlar Birliği, Yüksek Mimarlar Birliği, Türkiye Milli Talebe Federasyonu, Üniversite Talebe Birliği, Milli Türk Talebe Birliği, Türk Yüksek Mühendisler Birliği, Türk Devrim Ocakları, İstanbul İşçi Sendikaları, Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti, Atatürk Derneği, Eski Muharipler Birliği, Gazeteciler Cemiyeti, İstanbul Gazeteciler Sendikası, Türkiye Milli Gençlik Komitesi temsilcileri katılmışlardır. Söz konusu toplantının başkanlığına da Hüseyin Cahit Yalçın seçilmiştir.[54]Yapılan yoklamanın ardından söz alan temsilciler, ülkenin içinde bulunduğu koşullar düşünüldüğünde, Milli Tesanüt Cephesi'nin oluşturulmasının çok yerinde olduğunu dile getirerek bu konuda önayak olan basına teşekkür etmişlerdir. Konuşmalar sırasında, özellikle toplantının amacı ve yapılacak mücadelenin etkili olmasını sağlayacak önlemler üzerinde durulmuştur.[55] Bunun dışında, din ve kutsal sayılan her türlü inanç ve davranışı istismar ederek Nazi sistemi, ırkçılık ve komünizm tahrikçiliği yapıp, devlet ve toplum düzenini, demokrasiyi, hak ve hürriyetleri sınırlandıran aşırı sağ ve sol akımlara karşı düzenin, hak ve hürriyetlerin savunulması amacıyla oluşturulması gerektiğine işaret edilmiş ve her derneğin nüfuz sahasında bu amaca hizmet etmesi gerektiği söylenerek[56] kurulacak birliğin siyaset dışı olmasına ve bilimsel yöntemlerle çalışmasına karar verilmiştir.[57] Ayrıca çeşitli cemiyet temsilcilerinin katılımıyla yapılan bu toplantının bir hukuki kuruluş haline gelip gelmemesi de uzun süre tartışılmış ve sonunda Milli Tesanüt Cephesi hareketine verilecek şekil üzerinde araştırma yapmak üzere dokuz kişilik bir komite seçilmiştir. Açık oyla yapılan seçim sonucunda oluşturulan geçici hazırlık komitesi, İstanbul Üniversitesi Rektör Vekili Ord. Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli, Tüccar Derneği Başkanı İzzet Akosman, Türkiye Milli Talebe Federasyonu Başkanı Kemal Paloğlu, Gençlik Komitesi Başkanı Orhan Arıman, İşçi Sendikaları temsilcisi Celâl Beyaz, Muallimler Birliği temsilcisi Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Türk Devrim Ocakları

53 *Milliyet*, 17.02.1953; *Zafer*, 17.02.1953.
54 *Milliyet*, 17.02.1953; *Zafer*, 17.02.1953.
55 *Milliyet*, 17.02.1953.
56 *Milliyet*, 17.02.1953.
57 Yalman, *a.g.e.*, s.1626.

Başkanı Rıza Serhatoğlu ve Vatan gazetesi başyazarı Ahmet Emin Yalman ile Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti temsilcisi Burhan Apaydın'dan oluşmuştur.[58]

Diğer yandan, ülkede bu tür girişimlere verilen destek devam etmiştir. Milliyet gazetesinde yayımlanan isimsiz bir yazıda, irticaya karşı hem devlet hem de millet olarak önlemler alınmasının önemi üzerinde durulmuş ve bazı önerilerde bulunulmuştur. Buna göre, devletin ilk olarak, irtica ve komünist örgütlenmeleri tutuklama ve mahkeme yoluyla yok etmesi gerektiği söylenmiştir. Ancak, bunun işin kolay tarafı olduğunun altı çizilerek asıl olarak, devletin okuma-yazma oranı oldukça düşük olan halkı bu tür düşüncelerden etkilenmemesi için eğitmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu konuda başarıya ulaşabilmek için de, iyi eğitilmiş ve donanımlı imam-hatipler yetiştirilmesi, Milli Savunma ve Milli Eğitim Bakanlıklarının işbirliği içinde çalışması ve bir propaganda veya milli emniyet bakanlığı kurulması önerilmiştir.[59] Yazıda, mücadelede millete de büyük sorumluluklar düştüğü belirtilmiş ve milletin bu tür akımlara karşı "*korunma ve savunma cepheleri*" oluşturması gerektiği vurgulanarak buna en güzel örneğin Gazeteciler Cemiyeti tarafından verildiğinin altı çizilmiş ve Milli Tesanüt Cephesi kurulmasına yönelik atılan adımlar olumlu karşılanmıştır. Bu arada, 1951'de kurulan Milliyetçiler Derneği'ne de bir atıfta bulunularak komünizm, irtica ve her türlü bozgunculuğa karşı bir kalkan olarak kurulduğunu düşündükleri derneğin, ırkçılık, inkılâp ve Atatürk aleyhtarlığı gibi bazı faaliyetleri nedeniyle hükümet tarafından kapatılmış olması bir talihsizlik olarak değerlendirilmiş ve Milliyetçiler Derneği'nin kendilerinde yarattığı hayal kırıklığına değinilmiştir.[60] Bu bağlamda, Milli Tesanüt Cephesi'ne ayrıca büyük bir umut bağlandığını söylemek mümkündür.

Başbakan Adnan Menderes de irtica ile mücadele için bir birlik kurulmasını memnuniyetle karşılayanlardan biri olmuş ve derneğin bir an evvel çalışmalarına başlaması konusunda teşvik etmiştir.[61] Menderes, TBMM'de yaptığı konuşması sırasında, "*Beliren tehlike istikametlerinde milli tesanüt cephesinin kurulması hususunda müşahede ettiğimiz teşebbüsler bu olgunluğun en iyi delilleridir…*" diyerek birliğin kurulmasını desteklemiştir.[62]

58 *Milliyet*, 17.02.1953.
59 *Milliyet*, 18.02.1953.
60 *Milliyet*, 18.02.1953.
61 Yalman, *a.g.e.*, s.1627.
62 Menderes'in bu konudaki düşünceleri şu şekildedir: "*…Arkadaşlar, Türk milletinin bugün vasıl olduğu ileri ve medeni seviyeden geri gitmek asla bahis mevzuu değildir. Hatta bugün bulunduğumuz noktada duraklamak da akla gelmemek icap eder. Gayemiz Türk milletinin olgunluğuna ve kemaline yakışır bir şekilde rejimimizi mükemmelleştirmektir. İktidar partisinin ve onun hükümetinin bu azim ve kararında kimsenin şüphesi olmamak lazım gelir. Bu medeni ve ileri telakkilerimize ihtiyaç görüldüğü anda Cumhuriyet Halk Partisinin vakit kaybetmeden iltihak etmiş olmasını memnunlukla kaydederiz. Filhakika büyük emeklere ve çok can kayıplarına mal olan ileri medeni seviyemizin ve vatan bütünlüğünün müdafaasında kendilerini yanı başımızda bulmaktan büyük bahtiyarlık duymaktayız. Memlekette muhtelif partilerin mevcut olmasından muhtelif program ve görüşlerin karşılıklı olarak ortaya atılmasına ve bunların münakaşa ve tenkitlerinin en geniş hürriyet havası içinde cereyan etmesine rağmen bu esas mevzular üzerinde bir milli tesanüt*

Milli Tesanüt Cemiyeti'nin, İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nin öncülüğünde başlayan[63] kuruluş süreci fiilen 28 Şubat 1953'te gerçekleşmiştir. Gazeteciler Cemiyeti'nde, otuza yakın kuruluşun katıldığı bir toplantıda temsilciler, ortak kanaatlerini açıklayarak tam bir uzlaşmaya varmış ve "*Milli Tesanüt Cephesi*" isimli bir konfederasyon oluşturulması düşüncesini benimseyerek nizamnamenin hazırlanması için, dokuz kişilik bir komisyon oluşturmuşlardır.[64] Şair Behçet Kemal Çağlar ise nizamnamesinin hazırlanmasına önemli katkı sağlamıştır.[65]

Milli Tesanüt Birliği 15 Nisan 1953'de hukuken çalışmaya başlamış ve "*Milli*" unvanını kullanmasına hükümet kararnamesiyle izin verilmiştir.[66] Bu arada, isminin "*Milli Tesanüt Cephesi*" değil, "*Milli Tesanüt Birliği*" olarak ifade edilmesine karar verilmiş,[67] Atatürk'ün Samsun'a ayak bastığı 19 Mayıs günü, Birliğin kuruluş günü olarak kabul edilmiştir.[68] Birliğin idare heyeti seçiminin yapıldığı sırada, başkanlığa Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti'nden Ord. Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli,[69] ikinci başkanlığa Ahmet Emin Yalman getirilmiştir. İdare

cephesinin tesis edilebileceğinden artık bir hakikat olarak bahsetmek mümkündür. Bu davanın öncülüğünü yapmakta ve bizi bütün samimiyetiyle desteklemekte olan muhterem matbuatımıza da teşekkürlerimizi arzeyleriz. Hürriyetlerimizin teminat altına alınmasını, bir kanun ve mevzuat meselesi olduğu kadar belki ondan da mühim olarak böyle bir demokratik anlayışın ve böyle bir milli tesanüt fikrinin bu memlekette hakim olmasına bağlı görmekteyiz. Arkadaşlar orduyu politikaya karıştırmak ne derecelere kadar tehlikeli ise her türlü münakaşaların üstünde tutulması lazım gelen kudsi din mefhumunun ve din müessesesinin gündelik adi politikaların alet ve vasıtası haline getirilmesi de hem vicdanları ıstırap içinde bırakacak hem memlekette yer yer tehlikeler yaratacak bir hareket olur…" TBMM Tutanak Dergisi, Dönem: IX, Cilt: 20, Toplantı:3, 18.11.1953, s.423-424; *Milliyet*, 19.02.1953.

63 Mümtaz Faik Fenik, "Bir Millî Tesanüt Cephesi ", *Zafer*, 13.02.1953; *Zafer*, 23.02.1953.

64 *Milliyet*, 01.03.1953.

65 Yalman, *a.g.e.*, s.1626.

66 T.C. Resmî Gazete, Sa.: 8606, 13 Ocak 1954.

67 *Milliyet*, 16.04.1953; Yalman, *a.g.e.*, s.1626.

68 *Milliyet*, 19.05.1953.

69 "*Ekrem Şerif Bey 2 Aralık 1901 tarihinde Bandırma'da doğmuştur. İlk tahsiline babasının görevi sebebiyle Edirne, Ortaköy ve Balıkesir gibi farklı yerlerde devam ederek, Bandırma Rüşdiyesi'nden mezun olmuştur. Orta tahsilini İstanbul Sultanisi'nde yapmıştır. 1917'de Askerî Tıbbîye'ye girmiştir. 1927'de ordu sıhhîye müşaviri unvanını almış, tetkik amacıyla üç aylığına Viyana'ya gönderilmiştir. Burada Prof. Wenkebach'ın kliniğinde Prof. Scherf ile kardiyoloji çalışmıştır. Dönüşünde Ankara Merkez (Cebeci) Hastanesi dahiliye şefliğine tayin edilmiştir. 1928'de Viyana'da Prof. Folta'nın kliniğinde diyabet üzerine çalışmıştır. 1930'da Hamburg Eppindorf Hastanesinde Prof. Braur'un kliniğinde Prof. Knipping ile metabolizma hastalıkları alanında çalışmıştır. 1945-1946 yıllarında Tıp Akademisi başkanlığını yürütmüştür. 1948'de İstanbul Etıbba Odası İdare Heyeti başkanlığına seçilmiş, dört sene bu göreve devam etmiştir. 25 Haziran 1951 tarihinde ilk defa tıp fakültesi dekanı olmuştur. Bu göreve 1953 yılına kadar devam etmiş, daha sonra 1957-1959, 1962-1964 ve 1964-1965 dönemlerinde de görev alarak toplam dört dönem tıp fakültesi dekanlığını yürütmüştür. Üniversite'nin Medikososyal Merkezi ilk olarak Ekrem Şerif Egeli'nin birinci dekanlığı sırasında kurulmuştur. 1952 yılında misafir profesör olarak Lousane Tıp Fakültesinde ders vermiştir. 1952'de Tevfik Sağlam'ın emekli olması üzerine üçüncü iç hastalıkları kliniğininin direktörü olmuştur. 1953'te başkanlığını Dr. E. Frank'ın yürüttüğü bir komisyon tarafından Egeli'ye ordinaryüs unvanı verilmiştir. Ekrem Şerif Egeli 1960'ta üniversiteden uzaklaştırılan 147 öğretim üyesi arasındadır. 1962'de görevine dönmüştür. 1963 yılında İstanbul Milletlerarası Lions Kulübü'nün kurucuları arasında bulunmuştur. 1963'te kurulan Türk Kardiyoloji Derneği'nin kurucu üyeleri*

Heyetine de Türk Milli Talebe Federasyonu'ndan Refet Erim, İşçi Sendikaları Birliği'nden Celal Beyaz, Türk Devrim Ocakları'ndan Cahide Altan, Milli Gençlik Komitesi'nden Orhan Arıman, Türk Ocakları'ndan Fethi Erden, Milli Türk Talebe Birliği'nden Metin Tokpınar, Atatürk Derneği'nden Cahide Divitçi, Muallimler Birliği'nden Veli Orhan Türe ve Falih Rıfkı Atay seçilmişlerdir. Denetçiler ise Kadınlar Birliği'nden Nevin Görmez, Hemşehrililer Cemiyeti'nden Orhan Erdener ile Milliyet gazetesi sahibi ve yazarı Ali Naci Karacan'dan oluşmuştur.[70]

Söz konusu girişimin ülke genelinde yarattığı etkinin bir sonucu olarak, Bursa'da yayımlanan gazetelerin sahibi ve başyazarları ile çeşitli sosyal ve mesleki kuruluş temsilcileri, bir toplantı yaparak inkılâpları zararlı akımlara karşı korumak için bir araya gelmiş ve bir milli tesanüt birliği kurmuşlardır.[71] Benzer bir olay, Ankara, Samsun, Manisa ve Edirne'de gerçekleşmiştir.[72] Ayrıca Gazeteciler Cemiyeti'nin toplanan Olağanüstü Kongresi'nde de, Milli Tesanüt Birliği'ne katılıp, katılmama konusu tartışılmış ve özellikle kurulacak birliğin siyasi bir amacının olup olmadığı üzerinde durulmuştur. İdare Heyeti adına konuşan Ecvet Güresin, Milli Tesanüt Birliği'nin hazırlanan nizamnamesi hakkında bir açıklama yaparak siyasi bir amaç taşınmadığını belirtmiştir. Toplantıda söz alan cemiyet üyeleri, bu girişimi onayladıklarını, esas itibariyle gazeteci olarak memleketin yüksek menfaatlerini ve temel düzenini korumayı kutsal bir görev olarak omuzlarında taşıdıklarını söylemişler ve birlik olarak bu hizmetlerine devamı, şerefli bir görev olarak kabul edeceklerini bildirmişlerdir. Bu konuşmalardan sonra, cemiyetin birliğe katılması mevcut üyelerin oy birliğiyle kabul edilmiştir.[73]

Üye sayısı zamanla artan ve 37 dernek, birlik ve federasyonun bir araya toplandığı büyük bir konfederasyon haline gelen[74] Milli Tesanüt Birliği'nin nizamnamesinde, birliğin amaçları şu şekilde ifade edilmiştir:

"*Komünizm, irtica, ırkçılık gibi milli birliği ve milli varlığı bozan hareketlerle ve bu arada parçalayıcı bölgecilik cereyanlarıyla mücadele etmek; İnsan Hakları Beyannamesi ile tespit edilmiş olan hak ve hürriyetleri tehdit eden ve sosyal gelişmelere engel olan cereyanlara karşı koymak; Vatandaşların devamlı bir tesanüt fikri etrafında birleşmesini sağlamak ve memlekette sosyal barış ve ahenk idealine hakim kılmak; Türk devrimlerinin getirdiği müesseseleri korumak, geliştirmek, geniş ölçüde halk kitlelerinin*

arasındadır. 1966'da Anesteziyoloji ve Reanimasyon Kürsüsünün kurulması sırasında Ekrem Şerif Egeli'nin kürsünün modernizasyonuna katkıları olmuştur. Florance Nightingale hemşirelik okulu ve Türk Eğitim Vakfı da kurucuları arasında bulunduğu kurumlardandır. 1971'de Union Medicale Balcanique'te şeref üyeliğine seçilmiştir. Ord. Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli 9 Ağustos 1980 tarihinde geçirdiği bir kalp krizi neticesinde hayata veda etmiştir." Hakan Ertin-M. Alpertunga Kara-Bülent Özaltay, "Türk Tıbbında Bir Öncü: Ord. Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli", *Nobel Medıcus*, C. 9, Sayı: 3, s.145-146.

70 *Milliyet*, 05.07.1953; *Cumhuriyet*, 05.07.1953; *Zafer*, 05.07.1953.

71 *Milliyet*, 23.02.1953; *Zafer*, 23.02.1953.

72 *Milliyet*, 26.02.1953; Yalman, *a.g.e.*, s.1626.

73 *Milliyet*, 16.05.1953.

74 *Milliyet*, 09.11.1953; *Milliyet*, 01.01.1954.

candan malı olmalarına çalışmak ve yetişkinler eğitimine önem vererek "inkılâp zihniyetini" canlı tutmak."[75]

Milli Tesanüt Birliği'ne, günümüzde kâr amacı gütmeyen kuruluşlar olarak da isimlendirilen, sivil toplum örgütleri açısından bakıldığında ise gerek kuruluş sürecinin ve amaçlarının gerekse faaliyetlerinin bu örgütlerin genel özelliklerini yansıttığı söylenebilir. Birlik, her şeyden önce ülkenin içinde bulunduğu koşullardan kaynaklı olarak kurulmuştur. Bu nedenle, kendine bu koşullara uygun bir misyon biçmiştir. Kamu yararını gözetmek amacına sahip olan Milli Tesanüt Birliği, gönüllülük esasına göre oluşturulmuş, hükümetten destek görmesine karşın bir devlet kuruluşu olmamış, kâr amacı gütmemiş ve faaliyetlerini kendisi planlamıştır.[76]

2.b. Birliğin Çalışmaları

Milli Tesanüt Birliği, amaçlarını gerçekleştirebilmek amacıyla bir faaliyet programı hazırlayarak kamuoyuna ilan etmiştir. Programa göre, sorunlarla mücadelede kesin sonuca ulaşabilmek için toplumun eğitilmesinin ve ülkenin kalkınmasının önemine inanılmış ve bu yönde basım-yayım faaliyetleri ile halka açık bilgilendirme toplantılarına ağırlık verilmiştir. Dolayısıyla, Birlik, konferanslar, basın toplantıları, gençler arasında yarışmalar ve münazaralar düzenlemiş, radyoda programlar yapmış, halkı bilgilendirmeye yönelik kitap ve broşürler yayımlamıştır. Birliğin programlarının esasları şu şekildedir:

"*İrtica ile şiddetli bir mücadele açılacaktır. Daima dini kisveye bürünerek vatandaşları ifsat eden komünizm ile irticaa kat'i darbeyi vurmak maksadıyla halk tabakalarına dinin terakkiye mani olmadığını, laikliğin vicdan hürriyetini koruduğunu, dinin bilgisiz hocalardan değil asıl kaynaklarından ve Türkçe olarak öğrenilmesinin doğru olacağı telkin edilecektir. Bu maksatla, ilk faaliyet olarak laik mektebin karşısına dikilen ve geniş çapta faaliyette bulunan mahalle mekteplerinin tespitle kapatılması için teşebbüslere girişilecektir. Keza Kuran'ın Türkçe ve basit bir şekilde yazdırılarak Anadolu'nun en ücra köylerine kadar dağıttırılabilmesi için Ağustos ayında bir müsabaka açılacaktır.*" [77]

Milli Tesanüt Birliği, ülkede ilgi sahası içine giren bir olay gerçekleştiğinde ya da Türk inkılâbıyla ilgili özel günlerde gündeme yönelik açıklamalarda bulunmuş ve beyannameler yayımlamıştır. 24 Temmuz 1953'de siyasi veya kişisel çıkar sağlamak amacıyla dini veya dini hisleri veya dince mukaddes tanınan şeyleri ya da dini kitapları alet ederek her ne suretle olursa olsun propaganda yapan veya telkinde bulunan kişileri cezalandırmak amacıyla kabul

75 *Zafer*, 31.03.1953; *Milliyet*, 16.05.1953.

76 Süleyman Özdemir–Halis Başel–Hasan Şenocak, "Sivil Toplum Kuruluşları (STK)'nın Artan Önemi ve Üsküdar'da Faaliyet Gösteren Bazı STK'lar", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı. 56, Ocak-2009, s.151-161.

77 *Milliyet*, 23.07.1953; *Zafer*, 23.07.1953.

edilen Vicdan ve Toplanma Hürriyetini Koruma Kanunu'nu kendi kuruluş amaçlarına uygun bulan Milli Tesanüt Birliği bu olayı çok olumlu karşılamıştır. Bir beyanname yayımlayarak bu kanunun, vatanın ve rejimin tehlikelerden korunması amacıyla çıkarıldığını belirtmiş ve Birlik olarak yapacakları çalışmalar hakkında kamuoyuna bilgi vermiştir. Milli Tesanüt Birliği İdare Heyeti'nin bu konudaki beyanatı şu şekildedir:

"*Birliğimizin gaye maddesi komünizm, irtica, ırkçılık gibi milli birliği ve milli varlığı bozan hareketlerle mücadeleyi hedef tuttuğu cihetle bu kanunun kabulünü ana gayemizin gerçekleşmesine doğru ileri bir adım saymakta ve gelişmeyi sevinçle karşılamaktayız. Büyük siyasi partilerimizin irtica ile mücadele prensiplerinde birleşmelerini şükran ve minnetle karşılarız. Asırlardan beri memleketimizin girişmiş olduğu ileri hamleleri kösteklemeye gayret edenler veya edecek olanlar karşılarında her zaman Milli Tesanüd Birliği'ni bulacaklardır. Bu gibi cereyanlarla mücadele eden ve edecek olan her türlü hareketi desteklemek ve bu teşebbüslerin yanında yer almak birliğimizin devamlı kararıdır. Komünizm Türkiye'de kanunen yasak olduğunu bilen kimseler, zehirli emellerini din simsarlığı, fikir madrabazlığı yoluyla yapmakta, halkımızın mukaddesatını kendilerine mevzu olarak seçmektedirler. Milli Tesanüt Birliği vatandaşlarımızı komünizm ve irtica hakkında gereken şekilde aydınlatacak halk diliyle yazılmış risaleleri hazırlamak için ön çalışmalara başlamıştır. Birliğimiz, dinin hakiki manasını halka tanıtmaya çalışmayı irticaa karşı mücadelenin müsbet ve çok lüzumlu bir yolu diye telakki eder. Bu maksadı temin edecek yolda broşürler hazırlamayı da vazife edinir. Kadını meta olarak kabul eden yobaz zihniyetin kökünden kazınması da ele aldığımız önemli davalardan biridir. Asrî okulun karşısına çıkan mahalle mektepleri ve benzer irtica yuvalarına karşı halkımızı ikaz etmek inkılâplarımızın bize emrettiği asgari vatandaşlık borcu olacaktır. Tesanüt Birliği'nin kuruluşunu endişe ile karşılayanlar olmuştur. Bunlar; anacak milli birliği, tesanüdü, istikrarı yadırgayan kötü niyetli kimselerdir. Birliğimiz hiçbir zaman politikaya kaçmayarak, milli ruh ve ilmi usulle çalışmalarına devam edecek ve memlekette geriliğin tasfiyesi ve inkılâp ve terakki azminin huzur içinde gayeye kavuşması yolunda hiçbir gayreti esirgemeyecektir.*" [78]

Harf İnkılâbının 25. yıldönümü nedeniyle Milli Tesanüt Birliği Başkanı Ord. Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli, Gazeteciler Cemiyeti'nde yaptığı bir basın toplantısında, Atatürk inkılâplarından söz ederek, bunlar arasında herhangi bir ayrım yapılamayacağını, fakat harf inkılâbının büyük bir önemi olduğunu dile getirmiştir. Eski harflere karşı "*bazı geri hareketlerden milli kültüre vurulan darbe*" diye bahseden Egeli, sözlerine şöyle devam etmiştir:

"*…Kuran'ın ve duaların Arapça yazı ile yazılıp okunması tam bir yobaz zihniyetidir… Biz en salahiyetli ilim adamlarımızın yardımlarıyla herkesin okuyabileceği*

78 *Milliyet*, 27.07.1953; *Cumhuriyet*, 27.07.1953; Vicdan ve Toplanma Hürriyetini Koruma Kanunu'nun ilgili maddesi şu şekildedir: "*Siyasi veya şahsi nüfuz veya menfaat temin etmek maksadiyle dinî veya dinî hisleri yahut dince mukaddes tanılan şeyleri veya dinî kitapları âlet ederek her ne suretle olursa olsun propaganda yapan veya telkinde bulunan kimse bir seneden beş seneye kadar ağır hapis cezasiyle cezalandırılır. Fiil, neşren işlenirse hükmolunacak ceza yarı nispetinde artırılır.*" T.C. Resmî Gazete, Sa.: 8470, 29 Temmuz 1953.

gibi yeni harflerle dua ve namaz sureleri hazırlatıp dağıtacağız… Bu teşebbüslerimizin aile hayatında büyük reform yapacağına inanıyoruz. Çünkü gene dimağlar, dinin hakiki cephesini anlayacak ve ailesine aşılayacaktır… Kadınlarımızı peçeli, çarşaflı haliyle garip olmaktan kurtarmalıyız." [79]

Görüldüğü gibi, inkılâplar konusuna hassasiyetle yaklaşan ve harf inkılâbından, kadının sosyal hayattaki konumuna kadar hemen her alanda modernleşmenin karşısında olan gerici hareketlere karşı şiddetle karşı çıkacağını daima dile getiren Milli Tesanüt Birliği, Atatürk'ün naaşının Anıtkabir'e nakli sırasında da bir beyanname yayımlamıştır. Beyannamesinde, Atatürk'e ve Türk inkılâbına bağlılığını vurgulayan Birlik, Atatürk'ün "*bütün dünyada istiklalin ve hürriyetin hasretini duyan milletler için bir mücadele sembolü*" olduğunu belirtmiş ve Atatürk'ün Türk milletinin ortak bir değeri olduğundan hareketle Türk milletini, aralarındaki farklılıkları bir kenara bırakarak, Atatürk'ün düşünceleri ve idealleri etrafında birleşmeye davet etmiştir.[80]

Birlik, 01.01.1954'te yayımladığı yeni yıl mesajında ise "*...memleketin iç tehlikesi olan kara kuvvetle, bu kuvveti el altından destekleyen kızıl tehdidin, bugün gösterdikleri yalancı ve aldatıcı sessizlik ve uysallığa rağmen, maksat ve hedeflerinden hiç bir fedakârlık yapamayarak, pusuda beklediklerine dikkati çekmeyi de bir ödev telakki eder…*" diyerek Türkiye için irtica ve komünizm tehdidinin devam ettiğine işaret edip, bu tehlikelerle kararlılıkla mücadele edeceklerini ifade etmiştir.[81]

79 *Milliyet*, 03.11.1953; *Cumhuriyet*, 03.11.1953.

80 Milli Tesanüt Birliği'nin yayımladığı beyanname şu şekildedir: "*Milli Tesanüt Birliği, Atatürk'ün aziz na'şının Anıt kabre tevdii münasebetiyle büyük mili rehberin ebedi şahsiyeti ve dehalı eserleri karşısında saygıyla eğilir. Milletimizin kaderini tamamen değiştiren ve 15 yıl önce ebediyete intikal etmiş bulunan büyük Türk, büyük insan Atatürk'ü kaybetmekten duyduğumuz acıyı Onun manevi hayatına borçlu olduğumuz sadakat duygusunu daima yaşatmakla ancak giderebiliriz. 37 dernek, birlik ve federasyonun birleşmesiyle meydana gelen ve gayesi yalnız bu memleketi daha ileriye götürmek üzere irtica, ırkçılık ve komünizm ile savaşmak olan Milli Tesanüt Birliği bütün dünyada istiklalin ve hürriyetin hasretini duyan milletler için bir mücadele sembolü kabul edilen Atatürk'ün çizdiği yol üzerinde inhirafsız yürüdüğünü, Onun yıldönümünde bir kere daha belirtir. Birliğimiz, büyük kurtarıcının ebedi istiratgâhı Anıt kabre nakledildiği bugün de aralarındaki fikir ve içtihat farkları ne olursa olsun, bütün siyasi, gayrı siyasi dernek ve teşekkülleri ve bütün milletimizi, Atatürk'ün inkılâpçılık ve daima ilerilik davası etrafında birleşmeye ve elele vermeye davet eder. Milli Tesanüt Birliği, yurdumuzun üzerinde yükselen demokrasi güneşinin parlaklığını ve teneffüs etmekte olduğumuz hürriyet havasının devamını temin bütün 19 Mayıs 1919 ruhu etrafında toplanması lüzumuna ve büyük rehbere karşı olan milli borcun ancak, onun çizdiği yolda yürümek ve kurmaya başladığı eseri tamamlamakla ödeyebileceğine inanmaktadır. Komünizmin ve ırkçılığın, milletimizin hariminde barınma imkânlarını bulamaması, din ve mezhep istismarcılığının kati surette tasfiyesi için mücadeleye azmetmemizin en münasip zamanı milli ruhun tam bir vecd ve huşû içinde bulunduğu bu gündür.*" *Milliyet*, 09.11.1953; *Cumhuriyet*, 09.11.1953.

81 Milli Tesanüt Birliği'nin yeni yıl münasebetiyle yayımladığı mesaj şöyledir: "*Aziz Vatandaşlarımız, Bundan yedi ay önce, milletin ve memleketin bütünlüğünün ve varlığının dayandığı, inkılâp ve demokrasi esaslarını sarsmaya matuf teşebbüslerin belirdiği günlerde vatanın şuurlu, vefakâr, ideallerine bağlı evlatlarının gösterdiği asil ve yerinde bir reaksiyonla meydana gelen ve milli vicdanın muazzam bir çoğunluğunu temsil ettiği, üyeleri arasında 37 büyük cemiyet ve teşekkülün yer almasıyla sabit olan Milli Tesanüt Birliği, düşünce ve gayelerindeki samimiyet ve memleketçiliği bütün inanışları ile benimsemiş aziz vatandaşlarını, yeni yıl başında saygıyla selamlar. Dünya durumunun hala beklenen huzur ve emniyete bu yıl içinde de kavuşamadığını ve mevcut*

19 Mayıs 1954 tarihinde Milli Tesanüt Birliği'nin kuruluş yıldönümünde, Birliğin Başkanı Ord. Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli, Gazeteciler Cemiyeti'nde bir basın toplantısı yapmıştır. Konuşması sırasında, hükümetin, irticanın farkında olduğunu ve Birliğin çalışmalarının hükümet tarafından desteklendiğini söyleyen Egeli, inkılâpları koruma konusundaki çalışmalarına duyarlı bir şekilde devam ettiklerini belirtmiş ve ülke için komünizmin çok büyük bir tehlike olduğunu dile getirerek[82] ülkede Atatürk ve inkılâplar aleyhine gerçekleştirilen olayların asıl sorumlusunun komünizm olduğuna dikkati çekmiştir. Komünizmin, halkın cehaletinden yararlandığını ve dini istismar ettiğini de düşünen Egeli, komünizm tahrikçilerinin bilhassa cehalet, hastalık ve işçi davaları etrafında çalıştıklarına, tahriklerini bu cephelere yönelttiklerine karşı uyarıda bulunmuş ve "*Yapılan tahriklerin arkasında tamamiyle komünizmin bulunduğuna kani bulunuyoruz*"[83] diyerek buna karşı müdafaanın ancak cehaleti önlemek suretiyle yapılabileceğini iddia etmiştir. Egeli, kendisine sorulan "*irticayı istismar eden bir teşkilat var mıdır?*" sorusuna verdiği cevapta, bu konudaki düşüncesine biraz daha açıklık getirerek irtica konusunda yine komünistleri, hatta doğrudan SSCB'yi suçlayarak şunları söylemiştir:

"*Vardır. İrticayı istismar edenler komünistlerdir. Son 30 seneye gelinceye kadarki irticai hareketlere bakınız. Mesela Patrona hadisesini ele alınız; karakteri yerlidir ve bir şahsın eseridir. 31 Mart Vakası da böyleydi. Hadisenin mahalli ve yerli olduğunda kimsenin şüphesi yoktur. Halbuki son 30 sene içindeki irticai hareketler, tam Avrupai bir sistemle idare edilmiş ve gayet hesaplı zamanlarda tezahür ettirilmiştir. Bunun sebebini mantık yoluyla bulabiliriz. Komünistler bu kadar hem hudut oldukları bir memlekette inkılâpların yürümesini ve dünyanın birçok geri kalmış memleketlerine misal olmasını istemiyorlar. Bunun içindir ki inkılâpları işlemez hale getirmek için gayet sinsi ve hesaplı bir metod takip etmektedirler.*"[84]

Bu konuyu biraz açacak olursak, Milli Tesanüt Birliği Başkanı Egeli'nin, ülkedeki irticanın kaynağı ve sol hareketler hakkındaki düşüncelerinin,

işaretlerin, böyle bir rahatlık ve ferahlığın yakında geleceğini kati olarak ümit ettirecek bir gidiş ve karakter göstermediğini, ayrıca tespit edilen birliğimiz; memleketin iç tehlikesi olan kara kuvvetle, bu kuvveti el altından destekleyen kızıl tehdidin, bugün gösterdikleri yalancı ve aldatıcı sessizlik ve uysallığa rağmen, maksat ve hedeflerinden hiç bir fedakârlık yapamayarak, pusuda beklediklerine dikkati çekmeyi de bir ödev telakki eder. Milli Tesanüt Birliği, en uzak devirlerden en yakın tarihe kadar, memleket çapındaki büyük tehlikeler karşısında, her türlü şahsi ve iç anlaşmazlıkları unutarak, tek bir kale haline gelmekten bir Türk olarak doya doya övünen aziz vatandaşlarımızdan daima ve her zaman bu şuuru beklemeyi en tabii bir hadise saydığını tekrarlar ve yeni yılın uğurlu ve ferahlı olmasını temenni eder." *Milliyet*, 01.01.1954.

82 Egeli'nin bu konudaki düşünceleri şu şekildedir: "*…Bizim tenkit ve müşahedelerimiz; memleketimizde inkılâplara karşı yürütülen hareketin şuursuz olduğu merkezindedir… Biz kaniiz ki, bu hareketler bütün dünyanın en büyük düşmanı olan komünizm tarafından teşkilatlandırılmakta ve idare edilmektedir. Biliniz ki, komünizmin en büyük istismar vasıtaları cehalet, sefalet ve hastalıklardır. Komünizm, bizim memleketimizde din vasıtasıyla istismar etmeye çalışmakta ve gayretlerini bütün inkılâplarımızı yıkmaya tevcih etmektedir…*" *Milliyet*, 20.05.1954; *Vatan*, 20.05.1954.

83 *Cumhuriyet*, 20.05.1954.

84 *Milliyet*, 20.05.1954.

hükümetin 29 Mayıs 1950'de, TBMM'ye sunduğu programındaki sola yönelik düşünceleriyle birebir benzerlik göstermesi oldukça dikkat çekicidir. Egeli konuşmasında, adeta DP sözcüsü gibi, hükümetin kanaatlerini aynen aktarmıştır.[85]

Öte yandan, Ekrem Şerif Egeli'nin komünist ideolojiye ve SSCB'ye yönelik yaklaşımında, 1945 sonrasında yaşanan bazı olayların etkisinin olduğu düşünülebilir. Daha açık bir ifadeyle, SSCB'nin, Türkiye'ye karşı izlediği agresif siyasetin ülke genelinde yarattığı hoşnutsuzluk ve buna da bağlı olarak Türkiye'nin oluşan iki kutuplu dünyada ABD'nin yanında yer almasının; Türkiye'nin Kuzey Kore-Güney Kore Savaşı'nda taraf olup, SSCB yanlısı Kuzey Kore'ye karşı savaşması için asker göndermesinin ve bu sırada komünizm karşıtı yazıların yoğunluk kazanmasının;[86] ülkede yapılan yoğun ABD propagandasının[87] ve Türkiye'nin bir NATO üyesi olmasının ülkede oluşturduğu siyasi atmosferin Egeli'yi etkilediği ileri sürülebilir.

Bununla beraber, irtica başta olmak üzere, ülkedeki her olumsuzluğun kaynağı olarak komünizmin gösterilmesi ya da komünizmin bunların tümünden yararlandığının ima edilmesi pek gerçekçi durmamaktadır. Başka bir deyişle, konuşmadaki bazı ifadeler abartılı ve komplocu bir bakış açısını yansıtmakta olduğu gibi, toplumda komünizm üzerinden bir korku yaratılmak istendiği düşüncesini de beraberinde getirmektedir. Bu tür bir düşünce tarzı, Soğuk Savaş yıllarında çok sayıda ülkede yaygınlık kazanan ve ABD'de "*McCartycilik*" ya da "*Cadı Avı*" olarak isimlendirilen[88] yaklaşımın Türkiye'yi de etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca Egele'nin sözlerinden hareketle, "*komünizm, irtica ve ırkçılıkla*" mücadele etmek amacıyla kurulmuş olan Milli Tesanüt Birliği'nin bir süre sonra hedefine sadece komünizmi koyduğu da düşünülebilir.

85 Daha önce de belirtildiği gibi, DP'nin hükümet programında yer alan konu hakkındaki düşünceleri şu şekildedir: "*…millete mal olmuş inkılâplarımızın korunmasından bahsetmiştik. Bu konuda bilhassa üzerinde duracağımız mesele memleketi içinden yıkıcı aşırı sol cereyanları kökünden temizlemek için icabeden kanuni tedbirleri almaktır. İrticai ve ırkçılık gibi ayırıcı cereyanları vasıta olarak kullanan ve çok defa kendisini bu maskeler altında gizleyen aşırı solcu hareketlere karşı gereken bütün kanuni tedbirleri almakta asla tereddüt etmeyeceğiz. Biz bugünün şartları içinde aşırı sol cereyanları fikir ve vicdan hürriyeti mevzuunda mütalâa etmek gafletinde bulunmayacağız...*" Atılgan, *a.g.m.*, s.468 vd.; ayrıca bkz.: *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetler-Programları…*, s.759; Koca, *a.g.m.*, s.295.

86 Ezgi Sarıtaş-Yelda Şahin, "Ellili Yıllarda Kadın Hareketi", *Türkiye'nin 1950'li Yılları*, Haz.: Mete Kaan Kaynar, İletişim Yay., İstanbul, 2015, s.663.

87 Türkiye'deki Amerikan propagandası, İkinci Dünya Savaşı yıllarında, 21 Aralık 1941'de Amerika'nın Sesi radyo programıyla başlamıştır. Ardından plaklı propaganda da yapmaya başlayan Amerika'nın, 1950'li yıllarda gerçekleştirdiği en dikkat çekici girişimi ise söz konusu dönemde Amerika ve Türkiye arasındaki iyi ilişkileri anlatan "*Dostluk Şarkısı*" olmuştur. Şarkı, Celal İnce tarafından seslendirilmiş ve plak 1954'te İzmir Fuarı'ndaki ABD Pavyonu'nda ziyaretçilere parasız verildiği gibi, birçok yerde de ücretsiz olarak dağıtılmıştır. Mehmet Ö. Alkan, "Amerikan Propagandası: "Dostluk Şarkısı", *Türkiye'nin 1950'li Yılları*, Haz.: Mete Kaan Kaynar, İletişim Yay., İstanbul, 2015, s.623-624.

88 Altuğ Günar, "Amerika Birleşik Devletleri'nde McCarthy Dönemi ve Dış Politika Üzerindeki Etkileri", *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 4, 2014, s.63.

Bu arada, Egeli ile benzer bir düşünceyi, Birliğin ikinci başkanı Ahmet Emin Yalman da daha önce dile getirmiş ve Milli Tesanüt Birliği'nden "*asırlardan beridir memleketimizi tehdit eden ve parçalamak için kızıl Moskofluğun elçiliğini yapan yobazlığa karşı bu memlekette kurulan ilk büyük kale*" diye söz ederek irticanın arkasındaki güç olarak komünizmi ve SSCB'yi göstermiştir.[89]

Milli Tesanüt Birliği, 10 Nisan 1928'de laikliğin Anayasaya girmesinin 26. yıldönümü münasebetiyle yayımladığı beyannamede, vatandaşları yine komünizm ve irtica tehlikesine karşı uyarmış, laikliğin dinsizlik olmadığını vurgulayarak din ile devlet işlerini ayırmak amacına dayanan laikliğin, vicdan hürriyetine hürmet esasını içerdiğini söylemiştir.[90]

Amaçlarına ulaşmak için halkın eğitilmesini hedefleyen Milli Tesanüt Birliği tarafından, bazı kitap ve broşürler de yayımlanmıştır. Tespit edilebildiği kadarıyla, 1953 ile 1955 yılları arasında toplam sekiz eser basılmıştır. Söz konusu eserlerde, irtica konusunda toplumu bilgilendirmek ve uyarmak gibi bir amaç güdülmüştür. Bu nedenle de kitap ve broşürlerde irticanın Türk tarihinde yol açtığı olumsuzluklar, dinin doğru bir şekilde öğrenilmesi ve laiklikle ilgili konulara yer verilmiştir. Eserlerin fiyatlarına bakıldığında, söz konusu dönemde günlük bir gazetenin 15 kuruşa satıldığı düşünülürse, yayınların satışı için belirlenen fiyatların da makul bir düzeyde olduğu ve Birliğin yayınları üzerinden kâr sağlamak amacı taşımadığı söylenebilir.

Birliğin ilk yayını, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun, *Atatürk'ün Gerçek Mirası*[91] adlı bir broşürdür. Kapağında Atatürk'ün bir fotoğrafının da bulunduğu eser, yedi sayfadan meydana gelmiş ve 25 kuruşa satılmıştır.

Avukat Reşat Kaynar'ın hazırladığı, *Ahmet Cevdet Paşa Dini Nasıl Anlıyordu?*[92] adındaki broşür, Milli Tesanüt Birliği'nin ikinci yayını olarak çıkmıştır. Beş sayfadan oluşan ve 10 kuruşa satılan broşürün, ilk sayfasının sol tarafında Hz. Muhammed'in laikliği çağrıştıran bir hadisine yer verilmiştir.[93] Cevdet Paşa'nın, Müslüman olmak isteyen bir Alman'a hitaben yazdığı mektupla, Fransız sefiri ile Cevdet Paşa arasındaki konuşmayı anlatan broşürde, Müslümanlıkta ruhbaniyet meselesi incelenmiş ve İslam için gerekli olan nitelikler anlatılmıştır. Broşürün son sayfasına da Birliğin amaçları yazılmıştır.

Birliğin üçüncü yayını Nihad M. Çetin tarafından hazırlanan, *Tercümeleriyle Namaz Sureleri ve Duaları* adlı[94] 16 sayfalık bir broşürdür. Eser,

89 *Vatan*, 22.07.1953.
90 *Vatan*, 10.04.1954.
91 Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Atatürk'ün Gerçek Mirası*, Milli Tesanüt Birliği Yay.: 1, İstanbul, 1953.
92 Reşat Kaynar, *Ahmet Cevdet Paşa Dini Nasıl Anlıyordu?*, Milli Tesanüt Birliği Yay.: 2, İstanbul, 1953.
93 Hadis şu şekildedir: "*Ey Müminler! Ben de sizin gibi bir insanım. Sizin gibi ben de rey ve içtihadımda hâta da, isabet de edebilirim. Bu sebeple size dininize dair bir şey buyurduğumda onu işleyiniz. Fakat dünya işlerinize dair re'yimle bir mütalâada bulunursam ona uymak zorunda değilsiniz. Çünkü ben de sizin gibi bir insanım. Sizler dünya işlerinizi daha iyi bilirsiniz.*" Kaynar, *a.g.e.*, s.1.
94 Nihad M. Çetin, *Tercümeleriyle Namaz Sûreleri ve Duâları*, Milli Tesanüt Birliği Yay.: 3, Osman Yalçın Matbaası, İstanbul, 1954.

namazdaki sure ve duaların doğru okunması ve böylelikle namazın makbul bir şekilde kılınması amacıyla hazırlanmıştır. Satış fiyatı 25 kuruş olarak belirlenen broşürde, namazda okunan surelerin ve duaların metinleriyle birlikte Türkçe meallerine yer verilmiştir. Ayrıca namaz surelerinin ve dualarının namazdaki yeri ve nasıl bir sırada okunması gerektiği de eserin sonunda açıklanmıştır.

Laiklik I isimli eser, Birliğin dört numaralı yayını olarak çıkmıştır. Diğer eserlere göre daha kapsamlı ve çok yazarlı[95] olan kitap, 182 sayfadan ibaret olup, beş liradan satılmıştır. Türk Devrim Ocakları tarafından hazırlanan[96] ancak basımı Milli Tesanüt Birliği tarafından gerçekleştiren kitap, Türk Devrim Ocakları'nın da ilk eseri olmuştur. Laiklik konusunda Türkiye'deki bir boşluğu doldurmak amacıyla hazırlanan kitapta, öncelikle laiklik kavramsal olarak ele alınmış, sonrasında da Türkiye özelinde örneklerle açıklanmıştır. Esere, daha önceden laiklik kavramıyla ilgili olarak çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanmış yazılar da eklenmiştir. Kitap, Vatan gazetesi yazarlarından Sadun G. Savcı'nın da dikkatini çekmiş ve kitabı tanıtan bir köşe yazısı yazmıştır. Savcı da kitabın laiklik konusunda Türkçe yayımlanmış ilk eser olması nedeniyle Türkiye'de büyük bir boşluğu doldurduğunu ifade etmiştir.[97]

Hıfzı Veldet Velidedeoğlu tarafından hazırlanan, *Çok Karılılık ve Örtünme (Taaddüdü Zevcat ve Tesettür)*[98] adlı 14 sayfalık ve 25 kuruşa satılan broşür, Birliğin yayımladığı beşinci eser olmuştur. Velidedeoğlu'nun, Türk Devrim Ocakları adına verdiği bir konferans metninin yayımlanmasıyla ortaya çıkan broşürde, tek eşlilik ve örtünme konusu Kuranı Kerim'de yer alan ayetler ve bu konuda uzmanlaşmış kişilerin düşüncelerine dayanılarak açıklanmıştır.

Birliğin altıncı yayını, Mustafa Baydar'ın, *Kabakçı Mustafa İsyanı*,[99] adlı eseridir. Broşür, 15 sayfadan meydana gelmiş ve 25 kuruştan satılmıştır. Önsözünde belirtildiğine göre, irticanın topluma ve devlete nasıl zarar verdiğini anlatmak ve bu tür durumların bir daha yaşanmaması için halkı uyanık tutmak amacıyla hazırlanmıştır.

Birliğin, yedinci ve Laiklik I kitabından sonra yayımladığı en hacimli eseri, Ruşen Eşref Ünaydın'ın, *Atatürk ve Milli Tesanüt*[100] adlı kitabı olmuştur. 88 sayfalık eser, bir liradan satılmıştır. Kitapta, Atatürk'ün Milli Mücadele'yi yürütürken ve yeni Türk devletini kurarken milleti nasıl bir araya getirdiği örneklerle açıklanmış ve Atatürk'ün başarılı olmasının temel sebebi olarak görülen mili birliğin önemi anlatılmıştır.

95 *Laiklik I*, Milli Tesanüt Birliği Yay.: 4, Osman Yalçın Matbaası, İstanbul, 1954.
96 Türk Devrim Ocakları, eserin basımı öncesinde, kendileri tarafından Laiklik konusunda bir kitap hazırlandığı hakkında basına bir açıklama yapmıştır. *Milliyet*, 26.01.1954.
97 *Vatan*, 21.05.1954.
98 Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, *Çok Karılılık ve Örtünme (Taaddüdü Zevcat ve Tesettür)*, Dizer Basımevi, Milli Tesânüt Birliği Yay.: 5, 1954.
99 Mustafa Baydar, *Kabakçı Mustafa İsyanı*, Milli Tesanüt Birliği Yay.: 6, Osman Yalçın Matbaası, İstanbul, 1954.
100 Ruşen Eşref Ünaydın, *Atatürk ve Milli Tesânüt*, Milli Tesanüt Birliği Yay.: 7, Anıl Matbaası, İstanbul, 1954.

Mustafa Baydar tarafından hazırlanan *31 Mart Vaka'sı* [101] adlı broşür, Birliğin yayımladığı sekizinci ve tespit edilebildiği kadarıyla son eseri olmuştur. Eser, 38 sayfadan meydana gelmiş olup, 30 kuruşa satılmıştır. Broşür, cehalet ve taassubun çok büyük bir tehlike olduğunun Türk milletine bir kez daha hatırlatılması amacıyla hazırlanmıştır.

Milli Tesanüt Birliği üyeleri, basım-yayım faaliyetlerine ek olarak vicdan hürriyeti ve insan hakları gibi konularda konuşmalar yapmışlar[102] ve basın toplantıları düzenlemişlerdir. Basın toplantılarından birini de Milli Tesanüt Birliği adına, İstanbul Milletvekillerinden Ali Fuat Cebesoy gerçekleştirmiştir. Konuşmasında, "*millî tesanüdü kuvvetlendirmek için ne yapmalı*" konusuna değinen Cebesoy, dönemin partileri arasındaki ilişkileri eleştirerek yeni seçimler için bazı temennilerde bulunmuştur.[103]

Ahmet Emin Yalman'ın anılarında belirttiğine göre, Milli Tesanüt Birliği'nin ikinci başkanı Burhan Apaydın da irticayla ilgili olarak Maraş'ta bir konferans vermiştir. Apaydın konuşmasında, "*Gericilik sevdası dinimize aykırı bir cereyandır. İslam dini akla dayanır, ileriye doğru bütün gelişmeleri benimser, irtica yolunu tutanlar, radyoya şeytan kutusu diyenler, otomobile binmeyi günah sayanlar, dinimizin gerçek ölçüleriyle kâfir sayılırlar.*"[104] diyerek İslam dininin bir akıl dini olduğuna vurgu yapmıştır. Ancak burada üzerinde durulması gereken bir başka konu da Apaydın'ın konuşması sırasında irticanın boyutunu göstermesi açısından verdiği örneklerdir. Eğer bu örnekler gelişigüzel verilmiş değilse ve doğru tespitlere dayanıyorsa, o yıllarda Anadolu'daki cehaletin boyutunu göstermesi açısından gerçekten üzücüdür. Aslında benzer örneklere Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'nun Anadolu'daki gözlemlerinde de rastlanmaktadır. Velidedeoğlu'nun, Milli Tesanüt Birliği tarafından yayımlanan broşüründe aktardığına göre, aynı yıllarda, kız çocuklarının evlendirilmesinin bir "*alım-satım*" ya da "*bir mübadele*" olarak görüldüğü;[105]kadınların ancak kocalarının dayağıyla çalıştırılabileceğine inanıldığı, hatta daha kötüsü bu düşünceye kadınların da inandığı ve kan davası konusunda annelerin çocuklarına intikamı aşıladığı görülmektedir.[106]

Çalışmalarında halkın bilgilendirilmesine önem veren Milli Tesanüt Birliği'ne, İstanbul Radyosu tarafından 26 Ağustos 1953 tarihinden itibaren, her çarşamba günü 10 dakika süren program yapma imkânı da tanınmıştır.[107]

101 Mustafa Baydar, *31 Mart Vaka'sı*, Milli Tesanüt Birliği Yay.: 8, Anıl Matbaası, İstanbul, 1955.
102 *Milliyet*, 05.12.1953.
103 *Milliyet*, 02.01.1953; *Milliyet*, 03.01.1953.
104 Yalman, *a.g.e.*, s.1633.
105 Hıfzı Veldet Velidedeoğlu bu konuda bir köylüyle arasında geçtiğini söylediği bir konuşmayı şu şekilde aktarmıştır: "*…Ayancık kazasının yakınındaki Zindan ormanlarında yaşlı bir köylüye hoşbeşten sonra çocuklarının evli olup olmadıklarını sordum. "Biri kötürüm, evlenemez. Yalnız küçüğü sattık" diye cevap verdi. "Baba, kaça sattın" dedim; gayet tabii bir tavırla: "Ucuza gitti, beş kile buğdaya verdik" cevabını verdi.*" Velidedeoğlu, *a.g.e.*, s.2.
106 Velidedeoğlu, *a.g.e.*, s.2-3.
107 *Zafer*, 25.08.1953.

Bir dönem saat 21.50-22.00 ile 22.00-22.10 arasında,[108] bir dönem de 22.10 ile 22.20[109] saatleri arasında gerçekleştirilen programlarda, birliğin amaçlarının açıklanması ve faaliyetleri hakkında bilgi verilmesinin yanı sıra laiklik, dayanışma, vicdan hürriyeti, irtica ve Türk inkılâbı gibi konularda toplumun aydınlatılmasına çalışılmıştır. Gazetelerden tespit edilebildiği kadarıyla, Birliğin radyo programları, 28 Temmuz 1954 tarihine kadar haftanın her çarşamba günü kesintisiz olarak devam etmiştir. Ancak bu tarihten sonra bir belirsizlik olduğunu da söylemek gerekir. Çünkü bu tarihe kadar gazetelerde çarşamba günü radyo programları verilirken "*Milli Tesanüt Birliği adına konuşma*" yazılmıştır. Bu tarihten sonra, bazen kime ait olduğu bilinmeyen bir şekilde sadece "*Konuşma*" yazılırken bazen de aynı saatte başka bir program olduğu görülmüştür.

DP, iktidara geldikten kısa bir süre sonra radyo yayınları üzerinde denetim kurmak için adımlar atmaya başlamış,[110] 4 Temmuz 1951 yılında alınan bir Bakanlar Kurulu kararıyla, hangi gazetelerin, resmi ilan ve reklam verilebilecek niteliklere sahip olduğuna Başbakanlığın karar vermesine yönelik bir düzenleme gerçekleştirilmiştir.[111] 1954 yılından itibaren, DP'nin muhalefete karşı daha sert bir tavır takınmasına paralel olarak, muhalefetin haber verme ve eleştiri haklarını kısıtlamak için yasalar çıkarılmıştır. DP'nin basın ve radyo yayınları üzerindeki etkisini artıracak olan, "*Neşir Yoluyla veya Radyo İle İşlenecek Cürümler Hakkında Kanun*" 17 Mart 1954'te yürürlüğe girmiş,[112] 30 Haziran 1954 yılında yapılan bir yasa değişikliğiyle de, siyasal partilerin radyodan seçim propagandası yapmaları engellenmiş, dahası radyo sadece DP'nin sesini duyurur bir duruma getirilmiştir.[113] Dolayısıyla böylesi bir siyasi atmosferde, Milli Tesanüt Birliği'nin 26 Ağustos 1953 tarihinden itibaren neredeyse kesintisiz olarak sürdürdüğü radyo programlarının yayımlandığı tarihlere bakıldığında, Birliğin, DP tarafından açıkça desteklendiği görülmektedir.

Milli Tesanüt Birliği'nin radyo konuşmalarından örnekler vermek gerekirse, konuşmaların altıncısını, MTTB Başkanı Kamuran Evliyaoğlu yapmış ve Birliğin kuruluş amaçlarını anlatarak Birliğin görevinin, yanlış telkinlerle mücadele etmek ve bilmeyenlere inkılâpları öğretmek olduğunu söyleyerek inkılâp aleyhtarlığının cehaletten ileri geldiğini ifade etmiştir.[114]

Milli Tesanüt Birliği'nin seri halindeki radyo konuşmalarından birini de Devrim Ocakları'ndan Rıza Serhadoğlu yapmıştır. Konuşmasında, vicdan

108 *Milliyet*, 30.09.1953; *Milliyet*, 14.10.1953.
109 *Milliyet*, 10.03.1954; *Vatan*, 21-26.04.1954; *Vatan*, 19.05.1954; *Vatan*, 02.06.1954; *Cumhuriyet*, 7-14-21-28 Temmuz 1954.
110 Nevra Ersarı, "Ellili Yıllarda Radyo ve Siyaset", *Türkiye'nin 1950'li Yılları*, Haz.: Mete Kaan Kaynar, İletişim Yay., İstanbul, 2015, s.397-398.
111 Atılgan, *a.g.e.*, s.459.
112 Ali Gevgilili, "Türkiye Basını", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, C. I, İletişim Yay., İstanbul, 1983, s.221; ayrıca bkz.: T.C. Resmî Gazete, Sa.: 8660, 17 Mart 1954.
113 Atılgan, *a.g.m.*, s.463.
114 *Milliyet*, 01.10.1953.

hürriyetini korumak için tarihte geçen mücadeleleri detaylı bir şekilde anlatmış ve vicdan hürriyetinin gerekliliğinden söz etmiştir.[115]

Türk Mühendisler Birliği İstanbul Şubesi İdare Heyetinden mühendis Süreyye Gündeş de yaptığı radyo konuşmasında, Milli Tesanüt Birliği'nin amaçları dahilinde Türk mühendislerine de çok önemli görevler düştüğünü ve gericiliğin yok edilmesinde ülkenin imar edilmesinin çok önemli rolü olduğunun altını çizmiştir.[116]

Milli Tesanüt Birliği içinde çalışan derneklerden biri olan Türk Ocakları Umumî Kâtibi Dr. Fethi Erden radyo konuşmasında, Türk Ocağının tarihi sürecinden ve milli tesanütün oluşturulmasındaki katkısından söz etmiştir.[117]

Yeşilay Genel Sekreteri Dr. Şinasi Güçhan da radyo konuşmasında, ülkenin sağlıkla ilgili sorunlarına değindikten sonra, Milli Tesanüt Birliği'ne destek çağrısında bulunmuştur.[118]

Burhan Apaydın da radyo konuşmasında vatanseverlik, bağımsızlık, demokrasi ve düşünce özgürlüğü kavramalarına açıklık getirerek birlik ve beraberliğin öneminden söz etmiştir. Konuşmasında, komünizmin, demokrasiyi ve özgürlükleri ortadan kaldırmak amacı taşıdığına dikkati çeken Apaydın, aynı amaca sahip olan irtica ve benzerleriyle de mücadele etmek gerektiğini belirterek irticanın medeniyet düşmanı olduğunu vurgulamış ve hiçbir zaman İslamiyet'in esaslarıyla uygunluk arz etmediğini söylemiştir.[119]

Toplumun her kesimine ulaşmaya çalışan Milli Tesanüt Birliği, İnsan Hakları Haftası nedeniyle Milli Eğitim Bakanlığı ile temasa geçerek Türkiye'deki bütün ortaokul, lise ve yüksekokul öğrencileri arasında yarışma ve münazaralar düzenlemiştir.[120] 1954 yılında, laikliğin yıldönümü münasebetiyle "*Laikliğin muhafazası kanun ile mi yoksa terbiye ile mi temin edilir?*" konusunda bir münazara organize etmiştir. Münazarada, Türk Devrim Ocakları ekibi "*Laikliğin muhafazası kanunla temin edilir*" tezini, İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği ekibi de "*Laikliğin muhafazası terbiye ile temin edilir*" tezini savunmuştur.[121]

Milli Tesanüt Birliği Başkanı Ord. Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli'nin, 19 Mayıs 1954'te Birliğin kuruluş yıldönümü münasebetiyle Gazeteciler Cemiyeti'nde gerçekleştirdiği basın toplantısındaki açıklamalarından anlaşıldığı kadarıyla Birlik, halkın inkılâplar konusunda aydınlatılmasını sağlamak için gece ve gündüz kursları açmayı planlarken 23 Nisan Bayramı münasebetiyle ilkokul

115 *Milliyet*, 24.12.1953.

116 Süreyye Gündeş'in konu hakkındaki sözleri şu şekildedir: "*İyiyi, güzeli ve en güzeli bulmayı şiar edinmiş bulunan Türk mühendisleri, irtica ve geriliğin memleketin her köşesinin biraz daha imarı ile başkaldıramaz hale geleceğine, boğulacağına inanmıştır.*" *Cumhuriyet*, 31.12.1953.

117 *Vatan*, 07.05.1954.

118 *Vatan*, 15.04.1954.

119 *Vatan*, 07.04.1954.

120 *Milliyet*, 03.12.1953; *Milliyet*, 12.02.1955.

121 *Milliyet*, 13-15.04.1954; *Vatan*, 13-15.04.1954.

çocukları arasında "*inkılâplarımız*" konulu bir yarışma düzenlemiş, ayrıca çeşitli sebeplerle ortaokul ve lise eğitimini tamamlayamamış kişilere kurs açmayı ve halka öğretici filmler göstermeyi tasarlamıştır. Egeli'nin, konuşması sırasında, filmleri elde etmek için Basın Yayın Umum Müdürlüğü'nün yanı sıra Amerikan Haberler Servisi'ne başvurduklarını ve özellikle de bu kurumun yoğun ilgisi karşısında çok memnun olduklarını belirtmesi, üzerinde durulmaya değerdir.[122] Soğuk Savaş döneminde ve NATO üyesi bir ülkede kurulmuş olan Milli Tesanüt Birliği'nin, komünizmle mücadelesi sırasında ABD'nin bir kurumuyla kurduğu bu ilişki her ne kadar çok şaşırtıcı değilse de, olayı anlatırken kurulan cümlelerdeki minnettarlık ifadeleri, o günlerde ABD'nin Türk kamuoyundaki yerini göstermesi açısından önemli bir örnektir.

10 Kasımlarda Atatürk'ü anma törenlerine katılan[123] ve üyeleri arasında İşçi Sendikaları Birliği de bulunan Milli Tesanüt Birliği, işçilerle birlikte toplantılar tertiplemiştir. 1954 yılının 10 Kasım'ında, ilk defa, Mustafa Kemal Atatürk'ü anmak için çok sayıda işçinin katılımıyla ortak bir toplantı gerçekleştirmiş, Camialtı Havuzlar Fabrikası, Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası ve Kazlıçeşme Santral Mensucat Fabrikası'nda Atatürk anılmıştır.[124]

Bunun dışında, işçilerin sorunlarının dile getirilmesinde aracı rolü de üstlenen Birlik, 1954 yılında İşçi Sendikalarının 17 maddelik bir dilekçesini hükümete iletmiştir.[125] Ancak dilekçedeki taleplerin hükümet tarafından kabul

122 *Milliyet*, 20.05.1954; *Cumhuriyet*, 20.05.1954; *Vatan*, 20.05.1954.

123 10 Kasım 1955'te, İstanbul'da yapılan törende Milli Tesanüt Birliği adına Sabahattin Özalp, Raşit Öymen ve şair Behçet Kemal Çağlar konuşmuştur. Yapılan konuşmalardan birinde, Atatürk ile ilgili olarak şunlar söylenmiştir: "*Hangi cephesini ele alırsanız alınız, hepsinin altından bir büyük insan, muazzam bir deha çıkıyor. Asker olarak mı? Vuracağı yeri iyi kestiriyor ve tam vuruyor. Siyaset adamı mı? Milli menfaatleri feda etmeden bütün insanlığa hitap edebilmekte bir ustalık gösteriyor. İdareci olarak mı? Henüz bileğini bükecek bir kabiliyetten bahsedilmiş değil. Terbiyeci olarak mı? Cumhuriyet O'nun eseridir… O'nun Ne mutlu Türküm diyene sözüne o günün, bu günün ve yarının milyonlarca gençliği olarak biz de gözlerimiz yaşararak, fakat gururdan göğsümüz kabara, kabara cevap veriyoruz: Ne mutlu ebediyen izinden gidebilene.*" *Cumhuriyet*, 11.11.1955; *Vatan*, 11.11.1955.

124 *Milliyet*, 10.11.1954; *Milliyet*, 11.11.1954.

125 İşçi Sendikalarının 17 maddelik talepleri şu şekildedir:
"*1- Grev hakkının tahditsiz olarak Türk işçisine tanınması,*
2- Asgari ücretin, bütün iş kollarında aynı zamanda tespit edilip tatbikini belirtecek (ekonomik ve sağlık) işleri komisyonlarının teşkili ve bu komisyonlar tarafından asgari geçim şartlarına göre ücretlerde her yıl seyyaliyet sisteminin tatbiki,
3- İşçilere her yıl, iş yerlerinde münavebe ile kıdemine göre ücretli mezuniyet verilmesi, bu mezuniyetlerin işçi sağlığı bakımından önemle ele alınması,
4- Genel tatil günlerinde işçilere ödenmekte olan yarım günlük ücretin tam olarak verilmesi,
5- İş Kanunu'nun 13 üncü maddesine (işçi de akdi feshettiği takdirde) işe girdiği günden itibaren mer'i olmak üzere tazminat alabilme bendinin ilâvesine,
6- İşyerlerinde aylık ücretle çalışan müstahdemlerin de saat ücretiyle çalışan işçiler gibi aynı haklardan istifade ettirilmesi,
7- Dar gelirli oldukları için memurlara tatbik edilen nakil vasıtalarına ait tenzilatlı tarifeden işçilerin de istifade ettirilmesi,
8- Erkek işçilerle aynı vazifeyi yaptığı takdirde kadın işçilere de erkeklere verilen ücretin verilmesinin temini ve bu suretle erkek işçilerin işsiz kalmasının önlenmesi ve ücret adaletinin temini,

edilip edilmediğine dair kaynaklarda çelişkili ifadeler mevcuttur. Birlik Başkanı Egeli, işçi taleplerinin 16 maddesinin, hükümet tarafından kabul edildiğini söylemesine karşın,[126] Türk sendikacılık tarihinde önemli bir yere sahip olan Kemal Sülker, anılarında aksini iddia ederek işçi taleplerinin karşılanmadığı gibi, İçişleri Bakanlığının da İşçi Sendikaları Birliği'nin, Milli Tesanüt Birliği'nden çıkarılması için müracaatta bulunduğunu dile getirmiştir.[127] Diğer yandan, DP'nin, işçi hareketlerine ve sendikalarına yönelik genel tutumu ve politikasının belirlenmesinde "*komünizm tehdidi*" etkili olmuştur. Zira, 28 Mayıs 1951'de, Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu'nun, Sendikalar Kanunu'nun yeni baştan gözden geçirildiği bir toplantıda, o yıllarda kurulan işçi sendikalarını, Anayasa'ya ve DP programına aykırı bulduğunu ifade etmesi ve bu sendikaların totaliter, faşist ve hatta komünist sistemin birer unsuru olarak kurulduklarını belirtmesi, [128] DP'nin bu konuda izlediği politikayı özetler niteliktedir. Bu bağlamda, DP hükümeti ile benzer düşüncelere sahip olan ve komünizm tahrikçilerinin bilhassa cehalet, hastalık ve işçi davaları etrafında çalıştıklarına, tahriklerini bu cephelere yönelttiklerine inanan Birliğin, hükümetle işçiler arasında köprü olmaya çalışmasının ve işçiler konusunda hükümetle iş birliği içinde çalışmaya gayret göstermesinin, işçilerin "*komünist tahrikçilerin tuzağına düşmesini önlemek!*" istemesinden kaynaklanmış olabileceği ileri sürülebilir.

Milli Tesanüt Birliği'nin, Kıbrıs sorunun ortaya çıkmasıyla birlikte, bu konuya da eğildiği ve Kıbrıs'la ilgili olarak düzenlenen faaliyetlere aktif bir şekilde katıldığı görülmektedir. Kıbrıs sorunuyla ilgilenmek ve bu konuda basınla gençlik arasında iş birliği sağlamak amacıyla 24 Ağustos 1954'te kurulan Kıbrıs Türktür Komitesi'ne Milli Tesanüt Birliği'nden Ziya Somer de iştirak etmiştir. Ayrıca Birlik, 2 Eylül 1954'te gerçekleştirilen ve Rum Patriği Athinagoras'a açık bir mektup gönderilmesi kararının alındığı Kıbrıs Türktür Komitesi'nin Genel Heyet Toplantısı'na da katılmıştır.[129]

9- Fevkalade zamanlara mahsus olan koordinasyon kararlarının ilgası ile işçilerin rızası dahilinde yılda azami 90 iş günü çalıştırılmalarına dair müsaadenin kaldırılması,

10- İşçi mümessilleri hakkında cari olan mevzuatın sendika yönetim kurulu üyelerine de teşmili ile aynı haklardan istifade etmelerinin temini,

11- İşe, kıdeme, ehliyete göre terfi sistemlerini tanzim eden nizamnamelerin etüt edilmesi,

12- İş Kanununun 22 inci maddesinin ilgası, işyerlerinde işçilerin yapacağı zararların taksitle kesilmesi,

13- İşverenlerin işçi ücretlerini düşürmek ve fazla kâr gayesiyle işlenmek üzere kalitesiz işletme maddelerini kontrol edecek bir ihtisas işletme komitesinin kurulması,

14- İşçi temsilcilerinin de katılacağı fabrika inzibat komisyonlarının kurulması, icabında memurların da bu komisyonlara sevkedilmeleri,

15- İş Kanununun hükümlerine göre işverene verilen para cezalarının hapse tahvili, işverenlerin sendika temsilcilerine baskı yaptıkları ispat edildiği takdirde sendikanın uğradığı aidat zararının işverenden tahsil edilmesi,

16- Bütün işyerlerinde istihsal pirimi ihdası ve pirim adaletinin temini,

17- İşçinin teknik ve kültürel bakımdan kalkınmasını temin maksadıyla işçi enstitülerinin ihdası." *Cumhuriyet*, 06.01.1954.

126 *Milliyet*, 20.05.1954.

127 Kemal Sülker, *Türkiye Sendikacılık Tarihi*, Tüstav Yay., 3. Baskı, İstanbul, 2004, s.311-312.

128 *Cumhuriyet*, 29.05.1951.

129 Mektupta, "*Patrik Athinagoras'dan din adamlarının siyasetle uğraşmamaları gerektiği yönündeki*

Basında, doğrudan Milli Tesanüt Birliği ile ilgili olmamakla birlikte, Birlik üzerinden yapılan bazı polemiklere de rastlanmıştır. Bunlardan birinde, Hüseyin Cahit Yalçın, Devlet Bakanı Celal Yardımcı'yı, 18 Eylül 1953 tarihinde Ağrı'da CHP'yi din düşmanı olarak göstermeye çalıştığı iddia edilen bir konuşması[130] nedeniyle eleştirmiş ve inkılâbı koruma kanunu gereğince hakkında soruşturma açılması talebinde bulunup, "*Kanun varsa tatbik edilmelidir, suçlu kim olursa olsun!*" demiştir. Yalçın'a göre, Bakanın bu konuşması, ülkede irticaya karşı oluşturulan ve partili ya da partisiz herkesin katıldığı "*Milli Tesanüt Cephesi'ne*" zarar vermiştir ve bu durumda cephenin yıkılacağını söylemiştir.[131] Ancak Yalçın'ın, hem bu yazısında, hem de "*Başbakan Adnan Menderes*" başlıklı bir başka yazısında suç unsuru bulunmuş ve Milli Tesanüt Birliği'nin kurulmasında öncü bir role sahip olan Yalçın, 1 Aralık 1954 tarihinde 2 yıl 20 ay ve 20 gün hapis cezasına çarptırılarak 80 yaşında hapse girmiştir.[132]

Birlikle ilgili olarak yapılan bir diğer kritikte de Birliğin amaçları ile ismi arasındaki çelişkiye dikkat çekilmiştir. Bülent Ecevit, 25.03.1954'te "*Devrimcilik Demagojisi*" başlıklı bir köşe yazısında, ülkedeki herkesin Atatürk ve inkılâplardan yana olduğunu dile getirmesine karşın, bu konuda büyük bir samimiyetsizlik

görüşünü, idari ve ruhani bakımdan makamına bağlı bulunan Atina, Oniki ada, Girit ve diğer Metropolitlik ve temsilcilerine de Resmî olarak tamim edilmesini isteyen Kıbrıs Türktür Komitesi, ayrıca bu tamime rağmen siyasetle uğraşacaklara Patrik tarafından disiplin cezası verilmesini de rica etmiştir. Toplantıda ayrıca İdare Heyeti tarafından kabul edilen karar gereği, İstanbul Milletvekili Haçopulos'u Komite toplantılarına davet eden bir mektubun kendisine yollanması kararlaştırılmıştır." Umut Gürses, *Kıbrıs Türktür Cemiyeti ve Faaliyetleri*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2014, s.38, 46.

130 Devlet Bakanı Celal Yardımcı, söz konusu konuşmayı kabul etmemiş ve çarpıtıldığını söylemiştir. Bununla birlikte, Ulus gazetesindeki haberde Bakanın Ağrı'da CHP ile ilgili olarak söylendiği iddia edilen sözleri şu şekildedir: "*…bu hükümet bu milletin dinsiz yaşayamayacağına kanaat getirmiş ve onun için CHP tarafından ehemmiyet verilmeyen ibadethaneleri ve camileri tamir ve imara önem vermiştir…*" *Ulus*, 29.09.1953.

131 Hüseyin Cahit Yalçın'ın yazısı şu şekildedir: "*İrtica ve din tahrikçiliğine karşı müşterek surette mücadele etmek için esaslı iki parti arasında bir Milli Tesanüt Cephe birliği kuruldu ve bu cepheye partili ve partisiz birçok vatandaş ve teşkilatlarda katıldı. Tesanüdün partiler arasında kalmayarak milli bir mahiyet iktisap etmesi memlekette inkılâp hareketinin gelişmesi bakımından son derece kıymetli olduğunu bir kere daha tafsil etmek istemeyiz. Halbuki bugün bu Milli Tesanüt Cephesi bir zayıf nokta arzetmeye başlamıştır ki bunun bir tehlike sayılmak lazım geleceğini açıkça konuşmak bir vazife olmuştur. Milli Tesanüt Cephesi'nin temelini din tahrikçiliği aleyhinde çıkarılan kanun teşkil etmektedir. Bu kanun bir parti damgasını taşımaz, bütün inkılâp evlatlarını muayyen ve hayati bir esas üzerinde toplar. Bugün de bu mevzuu işte böyle bir ruh ile ortaya atıyoruz. Yeni kabul edilen inkılâbı koruma esaslarına göre, siyasi bir parti aleyhinde bir muhakeme cereyan ediyor. Bu muhakeme ciddiyetini kaybetmemek ve partiler arasında bir mücadele aleti şekline münkalip olmamak için Devlet Bakanı Celal Yardımcı aleyhinde vakit kaybedilmeksizin harekete geçilerek umumi efkârın duyduğu endişe ve ıstırabı teskin etmek ve Milli Tesanüt Cephesini parçalanmaktan kurtarmak icap eder. Çünkü Celal Yardımcı, ınkılâba, tesanüde ve Demokrat Partiye bir mezar kazıcı rolünü almıştır. Ağrı'da irad ettiği nutkun tepkileri memleket içinde bir gök gürültüsü gibi aksedip durmaktadır. Bunu kayıtsızlık zevahiri ile geçiştirmeye, yatıştırmaya, unutturmaya çalışmaya imkân yoktur. Çünkü böyle yapıldığı takdirde çok büyük bir huzursuzluk içinde kalacağız ve inkılâp namına büyük bir kuvvet olan Milli Tesanüt Cephesini yıkacağız…*" Hüseyin Cahit Yalçın, "Milli Tesanüt Cephesi", *Ulus*, 03.10.1953.

132 Ayşe Azman, *Türk Basınında Siyasi Bir Gazeteci Hüseyin Cahit Yalçın*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Bölümü Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1994, s.168.

olduğunu belirtmiş ve aslında her ikisinin de hiç umursanmadığını ifade etmiştir. Bununla ilgili olarak birkaç örnek verdikten sonra da "*…devrimleri korumak için kurulmuş bir derneğin adına bakın: Millî Tesanüt Cephesi…*" diyerek inkılâpları korumak için kurulmuş bir derneği, öz Türkçe isim taşımadığından dolayı eleştirmiştir.[133]

Sonuç

DP iktidarı döneminde, Türk inkılâbına ve Atatürk'ün manevi şahsına yönelik yapılan saldırıların artması ve özellikle de gazeteci Ahmet Emin Yalman'a Malatya'da bir suikast düzenlenmesi, Türk siyasetinde gündemi belirlemiştir. Bu olay üzerine, Başbakan Adnan Menderes, muhalefet partileri başta olmak üzere, tüm ülkeye yönelik olarak irtica, ırkçılık ve komünizm ile ortak mücadele çağrıları yapmıştır. Hükümetin iyi niyet içeren ve ortak mücadeleye davet eden çağrıları, muhalefet cephesinde olumlu yankı bulmuş ve iktidar ile muhalefeti aynı amaç etrafında bir araya getirmiştir. Böylece o güne kadar gergin bir şekilde süren siyasete, adeta bir bahar havası egemen olmuştur.

Öte yandan ülkede oluşan ılımlı siyasi atmosfer, sadece iktidar-muhalefet ilişkilerini etkilemekle kalmamış, çok sayıda sivil toplum kuruluşu ve basına da tesir etmiştir. Bu bağlamda, İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nin öncülüğünde, ülke genelinde irtica, ırkçılık ve komünizmle ortak bir mücadele yürütmek amacıyla Milli Tesanüt Birliği'nin kurulma süreci başlamıştır. Dolayısıyla söz konusu Birliğin ortaya çıkmasında, amaçlarının saptanmasında, yürüttüğü faaliyetlerde ve söylemlerinde 1953 yılı Türkiye'sinin iç ve dış koşullarının ve ülke ihtiyaçlarının son derece belirleyici olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle de Milli Tesanüt Birliği düşüncesi ilk ortaya çıktığında, siyasi partiler dahil olmak üzere toplumun her kesimi tarafından ilgiyle karşılanmış ve büyük destek görmüştür.

Oldukça fazla üye sayısına ve son derece geniş bir örgütlenme ağına sahip Milli Tesanüt Birliği bünyesinde, belli başlı kültür cemiyetlerinin yanı sıra öğrenci, işçi, mesleki ve kadın kuruluşları ile gençlik teşkilatları yer almıştır. Vatanın ve rejimin, komünizm, ırkçılık ve irtica gibi tehlikelerden korunması amacıyla kurulan Birlik, birbirinden farklı alanlarda çalışan çok sayıda sivil toplum örgütünü ortak bir hedef çerçevesinde bir araya getirmiştir. Hepsini birbirine kenetleyen ortak payda ise Atatürk'ün manevi şahsına karşı duyulan saygı ve minnet duygusu ile Türk inkılâbının kazanımlarının korunması olmuştur.

Milli Tesanüt Birliği, başarıya ulaşmak için toplumun aydınlatılması ve ekonomik kalkınmanın sağlanmasını bir zorunluluk olarak görmüş ve faaliyet programını buna göre hazırlamıştır. Ancak cehaletle mücadele konusunda bazı

133 http://ecevityazilari.org/items/show/199 (Erişim: 14.05.2020)

adımlar atmakla beraber, ekonomik kalkınmaya yönelik olarak herhangi bir faaliyetine rastlanmamıştır. Birlik, 1953 yılının siyasi atmosferinden etkilenerek kurulmuş ve özellikle de, hükümetin o günlerde şiddetle ihtiyaç duyduğu dayanışmaya büyük oranda karşılık vermiştir.

Diğer yandan Birlik, Soğuk Savaş döneminin yarattığı iç ve dış siyasi atmosferden de çok derinden etkilenmiş ve beyanatlarında çoğu zaman iktidarın dilini kullanmıştır. Dolayısıyla kendini bunlardan bağımsız bir yere konumlandırıp, Türkiye'nin gerçeklerine uygun ve özgün denilebilecek bir söylem geliştiremediği gibi, çalışmaları da sıradanlıktan kurtulamamıştır. Başka bir deyişle, amaçlarına ulaşmak konusunda toplum nezdinde etkili ve kalıcı faaliyetlerde bulunamamıştır. Bu nedenle olsa gerek, kuruluşundan kısa bir süre sonra kendisine gösterilen ilgiyi kaybetmiş ve Türk siyasi tarihinde derin ya da kalıcı bir etki bırakamamıştır. Dönemin antikomünizm anlayışından fazlaca etkilendiği anlaşılan Birliğin, komünizm düşüncesine ve SSCB'ye bakış açısı ile ABD'ye bakış açısı arasındaki farklılıklar ise dönemin siyasi konjonktürünü de yansıtması açısından özellikle dikkat çekicidir.

KAYNAKÇA

I. Resmi Yayınlar

TBMM Tutanak Dergisi

T.C. Resmî Gazete

II. Süreli Yayınlar

Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi

Cumhuriyet

Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi

Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi

Milliyet

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

Ulus

Vatan

Zafer

III. Kitaplar

AHMAD, Feroz - AHMAD, Bedia Turgay, *Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945-1971*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1976.

AHMAD, Feroz, *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*, Çev.: Sedat Cem Karadeli, 3. baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008.

……, *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)*, Türkçesi: Ahmet Fethi, 2. baskı, Hil Yayın, İstanbul, 1996.

AKBAŞ, Rahmi, *Mareşal Fevzi Çakmak 1876-1950*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2008.

AKŞİN, Sina, *Kısa Türkiye Tarihi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2007.

ALBAYRAK, Mustafa, *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Phonenix Yayınları, Ankara, 2004.

BABAN, Cihat, *Politika Galerisi: Büstler ve Portreler*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1970.

BAYDAR, Mustafa, *31 Mart Vaka'sı*, Milli Tesanüt Birliği Yayınları: 8, Anıl Matbaası, İstanbul, 1955.

……....., *Kabakçı Mustafa İsyanı*, Milli Tesanüt Birliği Yayınları: 6, Osman Yalçın Matbaası, İstanbul, 1954.

BORATAV, Korkut, *Türkiye İktisat Tarihi 1908–1985*, 6. baskı, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1998.

ÇETİN, Nihad M., *Tercümeleriyle Namaz Sûreleri ve Duâları*, Milli Tesanüt Birliği Yayınları: 3, Osman Yalçın Matbaası, İstanbul, 1954.

DUMAN, Doğan, *Demokrasi Sürecinde Türkiye'de İslamcılık*, Dokuz Eylül Yayınları, 2. Baskı, İzmir, 1999.

DUVERGER, Maurice, *Siyasi Partiler*, 4. Basım, Çev. Ergün Özbudun, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1993.

EROĞUL, Cem, *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*, 3. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 1998.

KABACALI, Alpay, *Türk Basınında Demokrasi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1994.

KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri, *Atatürk'ün Gerçek Mirası*, Milli Tesanüt Birliği Yayınları: 1, İstanbul, 1953.

KARPAT, Kemal H., *Türk Demokrasi Tarihi*, Afa Yayınları, İstanbul, 1996.

……, *Türkiye'de Siyasal Sistemin Evrimi*, Çev.: Esin Soğancılar, İmge Kitapevi, Ankara, 2007.

KAYNAR, Reşat, *Ahmet Cevdet Paşa Dini Nasıl Anlıyordu?*, Milli Tesanüt Birliği Yayınları: 2, İstanbul, 1953.

KILIÇ, Murat, *Allah, Vatan, Soy, Millî Mukaddesat, Türk Milliyetçiler Derneği (1951-1953)*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016.

KIRÇAK, Çağlar, *Türkiye'de Gericilik 1950-1990*, İmge Kitabevi, Ankara, 1993.

KOLOĞLU, Orhan, *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, Pozitif Yayınları, İstanbul, 2006.

KONGAR, Emre, *21. Yüzyılda Türkiye*, 11. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1998.

Laiklik I, Milli Tesanüt Birliği Yayınları: 4, Osman Yalçın Matbaası, İstanbul, 1954.

LEWIS, Bernard, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, Çev.: Metin Kıratlı, 2. Baskı, AKDTYK Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1984.

……., *Demokrasinin Türkiye Serüveni*, Çev.: Hamdi Aydoğan-Esra Ermet, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003.

ÖZBUDUN, Ergun, *Çağdaş Türk Politikası*, Çev. Ali Resul Usul, 2. Baskı, Doğan Kitap, İstanbul, 2007.

PARMAKSIZOĞLU, İsmet, *Türkiye'de Din Eğitimi*, MEB Yayınları, Ankara, 1966.

SÜLKER, Kemal, *Türkiye Sendikacılık Tarihi*, Tüstav Yayınları, 3. baskı, İstanbul, 2004.

TANÖR, Bülent, *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri*, 2. baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1998.

TOKER, Metin, *Demokrasimizin İsmet Paşa'lı Yılları 1944-1973*, *DP'nin Altın Yılları 1950-1954*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1990.

TUNAYA, Tarık Zafer, *İslamcılık Akımı*, Simavi Yayınları, b.y.y., 1991.

TURAN, Şerafettin, *Türk Devrim Tarihi*, 4. Kitap İkinci Bölüm, Bilgi Yayınları, Ankara, 1999.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetler-Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri, Haz.: İrfan Neziroğlu-Tuncer Yılmaz, C. 2, TBMM Basımevi, Ankara, 2013.

UNAT, Kadri, *Durmayalım Düşeriz! İktidardan Muhalefete CHP'nin Seçim Propagandaları*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2016.

UYAR, Hakkı, *Tek Parti Dönemi ve Cumhuriyet Halk Partisi*, 2. baskı, Boyut Kitapları, İstanbul, 1999.

ÜNAYDIN, Ruşen Eşref, *Atatürk ve Milli Tesânüt*, Milli Tesanüt Birliği Yayınları: 7, Anıl Matbaası, İstanbul, 1954.

VELİDEDEOĞLU, Hıfzı Veldet, *Çok Karılılık ve Örtünme (Taaddüdü Zevcat ve Tesettür)*, Dizer Basımevi, Milli Tesânüt Birliği Yayınları: 5, 1954.

YALMAN, Ahmet Emin, *Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim 1922-1971*, Yayına Haz.: Erol Şadi Erdinç, C.2, 2. Baskı, Pera Turizm ve Ticaret A.Ş., İstanbul, 1997.

YILMAZ, Mustafa - DOĞANER, Yasemin, *Cumhuriyet Döneminde Sansür (1923-1973)*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2007.

ZÜRCHER, Eric Jan, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, 3. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998.

IV. Makaleler

ALKAN, Mehmet Ö., "Amerikan Propagandası: "Dostluk Şarkısı", *Türkiye'nin 1950'li Yılları*, Haz.: Mete Kaan Kaynar,ss.623-626, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015.

ATILGAN, Gökhan, "1950-1960 Tarımsal Kapitalizmin Sancağı Altında", *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Siyasal Hayat*, ss. 387-514, Yordam Kitap, İstanbul, 2015.

ÇETİNKAYA, Selma, "Ahmet Emin Yalman Suikastı ve Etkileri", *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, ss.42-57, 02 (01), 2016.

ERSARI, Nevra, "Ellili Yıllarda Radyo ve Siyaset", *Türkiye'nin 1950'li Yılları*, Haz.: Mete Kaan Kaynar, ss. 393-422, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015.

ERTİN, Hakan - KARA, M. Alpertunga - ÖZALTAY, Bülent, "Türk Tıbbında Bir Öncü: Ord. Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli", *Nobel Medıcus*, ss. 145-148, C. 9, Sayı: 3.

GEVGİLİLİ, Ali, "Türkiye Basını", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, C. I, ss. 202-232, İletişim Yayınları, İstanbul, 1983.

GÜNAR, Altuğ, "Amerika Birleşik Devletleri'nde McCarthy Dönemi ve Dış Politika Üzerindeki Etkileri", *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, ss.62-78, Sayı: 4, 2014.

KOCA, Bayram, "Ellili Yıllarda Merkez Sağ: Demokrat Parti'nin Özgürlük ile İstismar Arasındaki Dinî Politikaları", *Türkiye'nin 1950'li Yılları*, Haz.: Mete Kaan Kaynar, ss. 293-319, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015.

KOÇAK, Cemil, "Siyasal Tarih (1923-1950)", *Türkiye Tarihi 4, Çağdaş Türkiye 1908-1980*, Yayın Yönetmeni: Sina Akşin, 4. Baskı, ss.85-173, Cem Yayınları, İstanbul, 1995.

SARITAŞ, Ezgi - ŞAHİN, Yelda, "Ellili Yıllarda Kadın Hareketi", *Türkiye'nin 1950'li Yılları*, Haz.: Mete Kaan Kaynar, ss.627-665, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015.

SUBAŞI, Necdet, "1960 Öncesi İslâmi Neşriyat: Sindirilme, Tahayyül, ve Tefekkür", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, İslamcılık*, C.6, ss.217-235, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004.

TUNÇAY, Mete, "Siyasal Tarih (1950-1960)", *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980*, 4. Basım, ss.177-187, Cem Yayınları, İstanbul, 1995.

UZUN, Hakan, "1951 Yılında, Kırşehir'de Atatürk Büstüne Yapılan Saldırı ve Tepkiler", *CDAT, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, ss.187–203, Yıl 4, 8, 2008.

……, "İktidarını Sürdürmek İsteyen Bir Partinin Kimlik Arayışı: Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1947 Olağan Kurultayı", *Dokuz Eylül Üni. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, ss.101–139, 2013, C. XII, 25, Yıl 2012/Güz.

V. Tezler

AZMAN, Ayşe, *Türk Basınında Siyasi Bir Gazeteci Hüseyin Cahit Yalçın*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Bölümü Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1994

VI. İnternet Kaynakları

http://ecevityazilari.org/items/show/199 (Erişim: 14.05.2020)